

CBS Jaarplan 2021

27 november 2020

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Statistisch programma	6
2.1	Wettelijke taak	6
2.2	Arbeid en inkomen	7
2.2.1	Arbeid en sociale zekerheid	7
2.2.2	Inkomen en bestedingen	8
2.3	Economie	8
2.3.1	Bedrijven	8
2.3.2	Bouwen en wonen	9
2.3.3	Financiële en zakelijke diensten	10
2.3.4	Handel en horeca	11
2.3.5	Industrie en energie	11
2.3.6	Internationale handel	11
2.3.7	Landbouw	12
2.3.8	Macro-economie	12
2.3.9	Overheid en politiek	13
2.3.10	Prijzen	14
2.4	Maatschappij	14
2.4.1	Bevolking	14
2.4.2	Gezondheid en welzijn	15
2.4.3	Natuur en milieu	17
2.4.4	Onderwijs	18
2.4.5	Veiligheid en recht	19
2.4.6	Verkeer en vervoer	20
2.4.7	Vrije tijd en cultuur	21
2.5	Dossiers en thema-overstijgende publicaties	22
2.6	Nieuwe Europese verplichtingen	24
3.	Innovatie	26
3.1	Algemeen	26
3.2	Innovatie bij dataverzameling	26
3.3	Innovatie in de statistiekproductie	29
3.4	Innovatie bij verspreiding van statistieken	32
3.5	IT-ontwikkeling	33
4.	Strategische samenwerking	35
4.1	Algemeen	35
4.2	Kennisinstituten	35
4.3	Kadaster	35
4.4	De Nederlandsche Bank	36
4.5	Politie	36
4.6	Statistische bureaus Koninkrijk der Nederlanden	36
4.7	Academische samenwerking	36

4.8	Toerisme-onderzoek	38
4.9	Verkeersveiligheid	38
4.10	Privacy	39
4.11	Quantum Computing	39
5.	Bedrijfsvoering	40
5.1	Personeel	40
5.2	Maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering	41
5.3	Informatiebeveiliging, kwaliteitszorg en gedragscodes	43
5.4	Prestatie-indicatoren	45
6.	Governance	47
7.	Begroting 2021	49
7.1	Inleiding	49
7.2	Uitgangpunten begroting 2021	49
7.3	Begroting 2021	49
7.4	Toelichting begroting 2021	50
7.5	Financieel meerjarenbeeld	54
7.6	Risicoparagraaf	55
	Bijlage A. Prestatie-indicatoren	57
	Bijlage B. Organisatie per 31 december 2020	60
	Bijlage C. Gebruikersraden	61
	Bijlage D. Wegwijzer	62

1. Inleiding

Om een land te kunnen besturen, is informatie nodig die objectief en betrouwbaar is. Dit was mijn overtuiging toen ik in september 2020 bij het CBS startte en het waren ook mijn eerste woorden in de kennismaking met al mijn collega's. Terwijl ik dit schrijf, waart corona nog steeds rond in Nederland en staat de overheid nog steeds voor de taak om ons land daar doorheen te helpen met goede besluiten. En dus geldt deze eerste zin meer dan ooit.

Overheden en bedrijven zijn op zoek naar actuele, nauwkeurige en gedetailleerde informatie om hun beleid en besluiten op te kunnen baseren. Dat waren ze al langer, maar in coronatijd is dit nog duidelijker geworden. Ook de wetenschap is gebaat bij kwalitatief gedegen informatie als input voor wetenschappelijk onderzoek. En politiek, media en burgers hebben behoefte aan feitelijke informatie om de resultaten van dat beleid te kunnen beoordelen. Dat dat niet vanzelfsprekend is, zie je dagelijks om je heen. Feiten worden niet meer klakkeloos aanvaard, feiten worden ter discussie gesteld en feiten worden zelfs gebruikt om meerdere waarheden te poneren en het functioneren van instanties ter discussie te stellen.

Het publieke debat is een goed recht. Een erkend en verworven recht in Nederland. Waar het CBS iedere dag bij kan ondersteunen. Het CBS heeft de wettelijke taak om betrouwbare statistische informatie te leveren en is daarin onafhankelijk. En dat blijft zo. In 2021 willen we bovenal **de basis op orde houden**. De uitkomsten en publicaties van onze statistieken vormen ons bestaansrecht. Het grootste deel daarvan bestaat uit de productie van statistische informatie op grond van Europese wetgeving. Daarnaast maakt het CBS op basis van zijn wettelijke taak statistieken waar geen Europese verplichting op rust, maar waaraan in Nederland behoefte bestaat. We willen **fenomenen in de Nederlandse samenleving nog beter beschrijven door er integraal naar te kijken**. Denk hierbij aan de gevolgen van de corona-crisis waarvoor cijfers over gezondheid, de arbeidsmarkt en de veerkracht van de economie inzicht kunnen bieden.

Onze cijfers maken we openbaar voor iedereen, inclusief de definities en methoden, via de databank StatLine. Ook stelt het CBS zijn volledige databank – bijna 4000 tabellen – als open data beschikbaar. Dus iedere Nederlander kan met de cijfers in de hand het debat aan gaan.

Data zijn hiervoor de grondstof. De hoeveelheid data die beschikbaar komt, groeit explosief. En de actualiteit van de data neemt eveneens toe: sommige data zijn bijna “real time” beschikbaar. Met de inzet van innovatieve methoden en technieken biedt die groei van beschikbare data nieuwe mogelijkheden. Tegelijkertijd zorgt de toenemende complexiteit van zowel de maatschappelijke fenomenen als van dergelijke toepassingen, zoals artificiële intelligentie, voor nieuwe uitdagingen. En ook het belang van informatie- en privacybescherming wordt steeds groter. **Innoveren met het oog op de toekomst is daarom van wezenlijk belang**. Dat geldt zowel voor bestaande processen als voor nieuwe trajecten. Hierbij richt het CBS zich op kansrijke trajecten die concrete meerwaarde leveren in 2021. In het bijzonder de implementatie van trajecten van eerder ontwikkelde innovaties die leiden tot nieuwe reguliere output of diensten. En trajecten rond het aanboren van nieuwe databronnen, om aan onze maatschappelijke opdracht te kunnen blijven voldoen.

Samenwerking en partnerschap zijn cruciaal bij de invulling van de maatschappelijke rol van het CBS. Want geen enkele partij beschikt over alle kennis en informatie om de

vraagstukken van deze tijd te beantwoorden. **Samenwerking met overheid, bedrijfsleven en wetenschap blijft daarom een strategische prioriteit.** Het CBS werkt zowel bij het maken van statistieken, bij innovatie als bij datagedreven werken met diverse partijen samen. In dit jaarplan zijn tal van voorbeelden opgenomen van samenwerkingen met de Rijksoverheid, provincies, gemeenten en wetenschappelijke instellingen. Enkele van deze projecten zijn onderdeel van Rijksbrede programma's zoals de Data Agenda Overheid. Naast samenwerkingen streven we er in 2021 ook naar **onze rol als datapartner voor de overheid te versterken.** Als dataknooppunt, met veel kennis van data, privacy en datagovernance. Daarbij onderschrijven we de ambitie om te komen tot een Nationale Datastrategie met aandacht voor kwalitatief hoogwaardige data, (ethische) spelregels, technische infrastructuur, een overkoepelende governance en competentieontwikkeling.

Dat brengt me bij het laatste speerpunt voor volgend jaar, het derde jaar van de periode van het Meerjarenprogramma 2019-2023: **het versterken van de personele organisatie.** Al deze plannen kunnen we volgend jaar (en de jaren daarna) alleen maar realiseren door het aantrekken van goede mensen, het verder ontwikkelen van de huidige medewerkers, het bieden van kansen voor mobiliteit en het behoud van de deskundigheid van uitstromers. En ook door continu te leren de standaard te laten zijn en een goede balans te vinden in de nieuwe hybride vorm van werken. Dat is van levensbelang voor een nationaal statistisch instituut als het CBS en daar gaan we ons het komende jaar voor inspannen.

Angelique Berg
Directeur-Generaal

2. Statistisch programma

2.1 Wettelijke taak

De wettelijke taak van het CBS is om statistieken samen te stellen en te publiceren waaraan behoefte is. Het basisprogramma vormt de kern van de werkzaamheden van het CBS en gaat over de volgende thema's:

- Arbeid en inkomen
 - Arbeid en sociale zekerheid
 - Inkomen en bestedingen
- Economie
 - Bedrijven
 - Bouwen en wonen
 - Financiële en zakelijke diensten
 - Handel en horeca
 - Industrie en energie
 - Internationale handel
 - Landbouw
 - Macro-economie
 - Overheid en politiek
 - Prijzen
- Maatschappij
 - Bevolking
 - Gezondheid en welzijn
 - Natuur en milieu
 - Onderwijs
 - Veiligheid en recht
 - Verkeer en vervoer
 - Vrije tijd en cultuur
- Dossiers en overige thema-overstijgende output

Het grootste deel van dit programma bestaat uit de productie van statistische informatie op grond van Europese wetgeving. Dagelijks verschijnen er tabellen en nieuwsberichten met de meest recente informatie. Een van de bestuurlijke prioriteiten van het CBS is het fenomeen gericht beschrijven van maatschappelijke opgaven. Statistische informatie heeft voor de gebruikers immers de meeste waarde, als zij in onderlinge samenhang wordt beschouwd. Gedetailleerde cijfers zijn al vele jaren gratis te raadplegen via de databank StatLine. Ook stelt het CBS zijn volledige databank als open data beschikbaar.

In 2021 voert het CBS een aantal wijzigingen door binnen het basisprogramma. Deze hangen samen met ontwikkelingen in wet- en regelgeving, met ontwikkelingen in de maatschappij of zijn het gevolg van het beschikbaar komen van nieuwe bronnen of methoden.

Bij veel gebruikers is een grote behoefte aan statistische informatie en diensten. Voor zover deze niet (meer) zijn opgenomen in het basisprogramma, kan het CBS deze verzorgen. Dat gebeurt tegen vergoeding van de kosten, gehouden aan professionele standaarden, en begrensd door de wettelijke kaders, zoals de Beleidsregel taakuitoefening CBS en de Regel werkzaamheden derden CBS. Net als bij statistieken die onderdeel zijn van het basisprogramma worden de resultaten van dit werk op

geaggregeerd niveau voor iedereen tegelijkertijd openbaar gemaakt. Ook dit zijn statistieken van algemeen belang.

In de volgende paragrafen worden (wijzigingen in) statistieken uit het basisprogramma en aanvullende statistische diensten beschreven. Op de [website](#) is een overzicht te vinden van de statistieken die het CBS samenstelt.

2.2 Arbeid en inkomen

2.2.1 Arbeid en sociale zekerheid

Arbeid en lonen

In aanvulling op de reguliere statistieken op het gebied van arbeid en lonen, start het CBS in 2021 met de basisverlegging van de cao-lonen statistiek. De cao-lonen statistiek is gebaseerd op indexcijfers, met als huidige basisjaar 2010 (index =100). Dit indexjaar wordt verlegd naar 2020. Daarnaast wordt in 2021 het tweejaarlijkse Arbeidskostenonderzoek (Labour Cost Survey) uitgevoerd.

Werkgelegenheid en lonen

Door het wegvallen van de informatie over werkzame personen per vestiging in het Handelsregister per 1 januari 2022 onderzoekt het CBS de mogelijkheid van uitbreiding van de regionale enquête Werkgelegenheid en Lonen, om op deze wijze naast over de verdeling van banen over vestigingen ook over het kenmerk werkzame personen per (lokale) bedrijfseenheid te beschikken. Een aantal CBS-statistieken waar een Europese richtlijn aan ten grondslag ligt, zoals de Structural Business Survey (SBS) en Regionale Rekeningen naar laag regionaal niveau, kunnen niet zonder deze parameter.

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) en Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA)

De NEA en de ZEA geven een beeld van de ontwikkeling van de arbeidsomstandigheden van werknemers en zelfstandig ondernemers in Nederland en zijn producten van de langjarige samenwerking met de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) op het terrein van arbeid. In het voorjaar van 2021 komen de nieuwste cijfers uit de NEA beschikbaar en medio 2021 worden de nieuwste uitkomsten uit de ZEA gepubliceerd.

Barometer culturele diversiteit

Om beleid over culturele diversiteit te maken en te evalueren wil het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) organisaties de mogelijkheid bieden om inzicht te krijgen in de culturele diversiteit van hun personeelsbestand. Het CBS ontwikkelde hiervoor de Barometer culturele diversiteit. In oktober 2020 zijn de eerste resultaten over individuele organisaties gepubliceerd. In 2021 wordt het werk voortgezet. Daarnaast publiceert het CBS in december 2020 een dashboard met periodieke statistieken over culturele diversiteit op de arbeidsmarkt, die organisaties kunnen gebruiken als benchmark. Dit wordt in 2021 geactualiseerd.

Sociale zekerheid en bijstand

De statistieken van de sociale verzekeringen over arbeidsongeschiktheid, werkloosheidswet en algemene ouderdomswet, de pensioenaansprakenstatistiek en statistieken over personen met een uitkering worden in 2021 voortgezet onder het door derden gefinancierde werkprogramma van het CBS.

Ook het volledige palet aan statistieken van de bijstand (Bijstandsuitkeringen, -debiteuren en fraude alsmede re-integratie door gemeenten) wordt in 2021 voortgezet als deel van het gefinancierde werkprogramma. Daarnaast voert het CBS in 2021 wederom aanvullende statistische diensten uit over de thema's bijstand en sociale verzekeringen bekostigd door het ministerie van SZW.

De in verband met COVID-19 ingevoerde Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) loopt tenminste door tot 1 juli 2021. In 2020 hebben het CBS en het ministerie van SZW afspraken gemaakt over het uitvragen en in kaart brengen van deze gegevens. Deze werkzaamheden worden in 2021 gecontinueerd en uitgebreid om het gebruik van de Tozo volledig in beeld te krijgen.

Algemene Ouderdomswet (AOW)-aanspraken

In de tweede helft van 2020 is het CBS gestart met de herziening van de statistiek van de AOW-aanspraken. Het CBS publiceert uiterlijk in de eerste helft van 2021 de cijfers over de verslagjaren 2016 tot en met 2019.

2.2.2 Inkomen en bestedingen

Vermogen

In het voorjaar van 2021 publiceert het CBS bij de cijfers over vermogen voor de eerste maal ook cijfers over aanmerkelijk belang¹.

Armoede

In 2021 stelt het CBS een publicatie samen over armoede in Nederland. Deze tweejaarlijkse publicatie wordt bekostigd door het ministerie van SZW.

2.3 Economie

2.3.1 Bedrijven

Staat van het midden- en kleinbedrijf

In 2021 zet het CBS, bekostigd door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), de informatievoorziening over het midden- en kleinbedrijf (mkb) voort. Naast de reguliere productie van kerncijfers en diverse dwarsdoorsneden van het mkb verricht het CBS onderzoek naar aanvullende informatie om het beeld van het mkb te verrijken. Daarbij zal naar verwachting bijzondere aandacht uitgaan naar de thema's digitalisering en de crisis die verband houdt met COVID19.

¹ Het vermogen van aanmerkelijkbelanghouders. Aanmerkelijkbelanghouders hebben een bezit van ten minste 5 procent in het geplaatste aandelenkapitaal van een vennootschap.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)-gebruik bij bedrijven

Samen met andere Europese statistische bureaus doet het CBS ook in 2021 onderzoek naar nieuwe ICT-ontwikkelingen bij bedrijven als onderdeel van het onderzoek 'ICT-gebruik bedrijven'. Hierbij is er onder andere aandacht voor de rol van Artificial Intelligence (AI) en cybersecurity. Door de internationaal gecoördineerde waarneming zijn de resultaten per land goed vergelijkbaar. De uitkomsten van het onderzoek publiceert het CBS in 2021 in de webpublicatie 'ICT, Kennis en Economie 2021'.

Beleidsaanvullende statistieken

Bekostigd door het ministerie van EZK, publiceert het CBS beleidsaanvullende statistieken (BAS) vanuit het zogenoemde BAS-programma. Binnen dit programma verschuift het accent naar het thema digitalisering. In dit kader wordt in 2021 aanvullend onderzoek uitgevoerd dat inzicht moet bieden in onder meer de ontwikkeling van de platformeconomie, de omzetniveaus in Nederland van niet-Europese webwinkels en in de ontwikkeling van de cybersecurity sector.

Cybersecurity

In 2021 publiceert het CBS een nieuwe Cybersecuritymonitor. In deze publicatie worden alle beschikbare resultaten over cybersecurity en cybercrime uit CBS-enquêtes gebundeld en waar mogelijk aangevuld met extra onderzoek. In het kader van het vergroten van de cyberweerbaarheid van bedrijven in Nederland publiceert het CBS ook over de cyberweerbaarheid van bedrijven die gebruikmaken van de diensten van het Digital Trust Center. Beide onderzoeken worden bekostigd door het ministerie van EZK.

Platformeconomie

Activiteiten van bedrijven die actief zijn als internetplatform hebben in potentie een grote impact, zowel economisch als sociaal. Begin 2021 publiceert het CBS de uitkomsten van een vervolgonderzoek naar de platformeconomie. Het onderzoek beoogt de invloed van platformen beter in beeld te brengen. Het onderzoek wordt bekostigd door het ministerie van EZK.

2.3.2 Bouwen en wonen

Woningmarktstatistieken

Het bestaande convenant met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt in 2021 vernieuwd. Naast jaarlijks terugkerende onderzoeken, zoals over transformaties, eigendomstypes, en tabellen over woningproductie wordt het haalbaarheidsonderzoek naar tijdelijke woningen gevolgd door een vervolgonderzoek.

Vastgoedprijzen

De informatie over vastgoedprijzen wordt in 2021 verder aangevuld en verbeterd door middel van meerdere projecten, bekostigd door het ministerie van BZK en Eurostat.

Het gaat daarbij onder meer om huurprijzen van commercieel vastgoed, spanningsindicatoren op de koopwoningmarkt en regionale huizenprijsindices. Verder wordt onderzocht of textmining gebruikt kan worden om binnen nieuwbouwkoopwoningen een onderverdeling te maken naar projectmatig gebouwde woningen en zelfbouwwoningen, door akteksten te classificeren.

Statistiek op basis van de Waardering Onroerende Zaken (WOZ)

In 2021 verwerkt het CBS de databron Landelijke Voorziening WOZ (LV WOZ) op een nieuwe manier, wat leidt tot meer eenduidige uitkomsten van de statistieken. Dit zijn onder meer statistieken over de WOZ-waarde en over de belastingcapaciteit van gemeenten. De nieuwe manier van verwerking leidt tevens tot meer flexibiliteit en efficiency in processen.

Standard Business Reporting (SBR) Wonen

Met de vier convenantpartners van SBR Wonen, Autoriteit Woningcorporaties, het Waarborgfonds Sociale Woningbouw, Aedes en het ministerie van BZK, worden afspraken gemaakt over een beperkte deelname van het CBS aan het convenant voor het leveren van corporatiedata. Er wordt ingestoken op een vaste adviesrol. Op deze wijze draagt het CBS bij aan de gewenste verlaging van de regeldruk voor de corporatiesector.

Kwartaalstatistiek wijken en buurten

De kwartaalstatistiek wijken en buurten wordt in 2021 uitgebreid met opleidingsniveaugegevens en informatie over het sociaal domein en het bezit van rijbewijzen.

Woningbehoefte Onderzoek

In 2021 zal de waarneming voor het Woningbehoefte Onderzoek (WoON) starten. Dit is een onderzoek dat het CBS éénmaal in de 3 jaar bekostigd door het ministerie van BZK uitvoert. Ook kunnen gemeentes inschrijven voor extra enquêtes binnen hun gemeente. Publicatie van de uitkomsten vindt in 2022 plaats.

Bestand bodemgebruik

In 2021 publiceert het CBS het 'Bestand bodemgebruik 2017' tezamen met een prototype voor een actueler en frequenter herontwerp van deze statistiek. Daarmee wordt de statistiek actueler en efficiënter samengesteld.

2.3.3 Financiële en zakelijke diensten

Net als in voorgaande jaren publiceert het CBS over de bedrijfsopbrengsten en –lasten en de omzetontwikkeling van bedrijven in de financiële en zakelijke dienstverlening.

2.3.4 Handel en horeca

Ook in 2021 publiceert het CBS over de omzetontwikkelingen en de bedrijfsopbrengsten en –lasten in de branches handel en horeca.

2.3.5 Industrie en energie

Zonnestroom

CBS gebruikt verschillende gegevensbronnen voor de zonnestroomstatistiek. Deze zijn continu in beweging. In 2020 hebben netbeheerders een nieuw systeem in gebruik genomen (Centrum voor Research van Economische Survey-data (CERES)) vanwege de nieuwste Europese eisen. Daarnaast kunnen de netbeheerders met dit systeem het gebruik van het net optimaliseren. In 2021 komen er gegevens over terugleveringen van kleine aansluitingen beschikbaar. Om deze redenen bouwt het CBS in 2021 een nieuw productiesysteem. Hiermee kan het CBS gemeten data van zowel grote als kleinere zonne-installaties gebruiken. Op deze manier maakt het CBS een zo feitelijk mogelijke beschrijving van de zonnestroomproductie.

Verbetering Informatievoorziening Energietransitie (VIVET)

In 2021 start het derde en laatste jaar van de publieke samenwerking VIVET van Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Kadaster, Rijkswaterstaat (RWS) en het CBS. Het CBS levert verkenningen om sneller laagregionaal energieverbruik en productie van zonnestroom te publiceren en meer info over energieverbruik van datacenters en de groothandel. Daarnaast voert het CBS een pilot uit om waargenomen warmteleveringen in de energiestatistieken te verwerken. Aan de hand van bijeenkomsten met gebruikers en door feedback met betrokken partijen, zoals Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Provincies, Regionale Energiestrategie regio's (RES-regio's), wordt een programma voor 2021 gemaakt. Tevens zullen de partijen afspraken maken over de samenwerking na 2021.

2.3.6 Internationale handel

Ontwikkelprogramma Globalisering

Het CBS heeft tussen 2016 en 2020 diverse nieuwe inzichten over globalisering gepubliceerd in het kader van het ontwikkelprogramma Globalisering dat bekostigd is door het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ). De resultaten van dit programma zijn vastgelegd in de reguliere edities van de Internationaliseringsmonitor die vier keer per jaar verschijnt en een aantal onderzoeksnotities en –papers. De kern van het ontwikkelprogramma is onderzoek naar de samenhang van internationale economische activiteiten van ondernemingen en hun impact op de nationale economie in termen van economische groei, werkgelegenheid, zowel sectoraal als regionaal. De aanpak bestaat veelal uit het integreren van uiteenlopende bestaande en nieuwe bronnen waarmee inmiddels een succesvolle portfolio van gekoppelde databases is ontwikkeld. In combinatie met de toepassing van geavanceerde methodes en innovatieve technieken voor datakoppeling is hiermee een belangrijke basis gelegd voor verder onderzoek naar de structuur, ontwikkeling en effecten van economische

globalisering. De inhoud van het programma voor 2021 is op dit moment nog niet vastgesteld.

Internationaliseringsmonitor

Ook in 2021 verschijnt de Internationaliseringsmonitor op kwartaalbasis. Deze monitor wordt bekostigd door het ministerie van BZ en presenteert recente ontwikkelingen op het gebied van globalisering in één samenhangende publicatie. De monitor ondersteunt het publieke debat over de internationalisering met feiten en inzichten. Afrika is het thema van de eerste monitor die in 2021 verschijnt. De thema's van de overige monitors vloeien voort uit het onderzoeksprogramma en zijn nog niet vastgesteld.

Nederland Handelsland

Deze jaarlijkse publicatie wordt, bekostigd door het ministerie van BZ, in 2021 voor de derde keer gepubliceerd. Deze publicatie kenmerkt zich door het geven van een breed overzicht van het internationale Nederlandse bedrijfsleven.

2.3.7 Landbouw

Oogstraming akkerbouw

Om de regeldruk verder te verminderen is het CBS in 2020 gestart met het ontwikkelen van een applicatie om oogstgegevens van akkerbouwgewassen te verzamelen op basis van data die door landbouwmachines tijdens de oogst zijn verzameld. Na het doen van een pilot in 2021 wordt dit, bij bevredigend resultaat, in 2022 in productie genomen.

Herontwerp Gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw

De vierjaarlijkse statistiek Gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw wordt in 2021 door middel van een herontwerp uitgevoerd. De voorbereiding daarvoor vond in 2019 en 2020 plaats in overleg met diverse landbouworganisaties. Eind 2021 publiceert het CBS gegevens over 2020. Dat betekent een versnelling van een half jaar ten opzichte van het onderzoek over 2016.

2.3.8 Macro-economie

Herziening indeling van de economische statistieken (NACE)

Binnen Europa is een gebruikersconsultatie uitgevoerd naar de wensen voor de indeling van de economische statistieken. Het betreft de standaard bedrijfsindeling volgens de NACE (Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne), de statistische naamgeving van de economische activiteiten in de Europese Unie. Er is een taskforce met 20 landen opgericht, waar Nederland aan deelneemt. Deze taskforce behandelt alle voorstellen en stelt een advies op hoe deze, waar wenselijk, te integreren in de NACE revisie. De taskforce kijkt onder andere naar mogelijkheden om de activiteiten van de digitale economie beter in de bedrijvensclassificatie op te nemen en naar een meer evenwichtige positie van de

dienstverlening. Het advies wordt afgestemd met de ISIC (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities) en leidt binnen enkele jaren tot een gereviseerde versie van de NACE. In Europees verband wordt het tijdstip van implementatie in de bedrijfseconomische en macro-economische statistieken van de lidstaten later bepaald.

Revisie nationale rekeningen en overheidsfinanciën

Conform het Europese geharmoniseerde revisiebeleid vindt er periodiek een revisie plaats van de nationale rekeningen en de statistieken met betrekking tot de overheidsfinanciën. Bij een revisie worden nieuwe bronnen, methoden en concepten doorgevoerd in de nationale rekeningen, zodat het beeld van de Nederlandse economie weer optimaal aansluit bij alle onderliggende statistieken, bronnen en de internationale richtlijnen voor het samenstellen van de nationale rekeningen. De vorige revisie werd in 2018 gepubliceerd en ging over het verslagjaar 2015. De volgende revisie staat conform de Europese afspraak gepland voor 2024 en heeft betrekking op het verslagjaar 2021. De voorbereidingen zijn in 2019 gestart en worden in 2021 verder vormgegeven. De revisie van 2024 is zoals het er nu naar uit ziet voornamelijk een bronnenrevisie waarbij wordt aangesloten op nieuw beschikbaar gekomen bronnen en inzichten, onder andere door de nieuwe Europese kaderverordening voor bedrijfsstatistieken (Framework regulation for integrating business statistics (FRIBS)) en de mogelijke nieuwe indeling van de economische bedrijfsstatistieken NACE. Ook de eventuele voorbehouden die voortkomen uit de nog lopende Europese verificatie van het Bruto Nationaal Inkomen worden meegenomen in deze revisie.

Indeling van niet-financiële vennootschappen in sub-sectoren

Bij de (macro) economische statistieken worden instellingen en bedrijven onderverdeeld in sectoren. Eén van die sectoren is die van de niet-financiële vennootschappen. Dit zijn ondernemingen met als hoofdactiviteit het produceren van goederen en niet-financiële diensten. Deze sector kent een grote diversiteit in samenstelling. Naast multinationals en het midden- en kleinbedrijf vallen ziekenhuizen, woningcorporaties en overheidsbedrijven hier onder. Beleidsmakers en andere (inter)nationale gebruikers hebben behoefte aan een verdere uitsplitsing van deze sector. Het doel is om meer inzicht te krijgen in hoe geldstromen door Nederland lopen en om een beter inzicht te krijgen in het hoge overschot op de Nederlandse lopende rekening. Dat laatste is een belangrijke indicator voor macro-economische disbalans in Europa. Het CBS onderzoekt hoe grote multinationals in Nederlandse of buitenlandse handen, of juist het mkb, hieraan bijdragen. In 2021 publiceert het CBS de eerste experimentele resultaten van de uitsplitsing met aansluiting bij de macro-totalen in de nationale rekeningen.

2.3.9 Overheid en politiek

In vrijwel alle landen hebben de nationale overheden omvangrijke steunmaatregelen getroffen om de economie en de samenleving te ondersteunen. De omvang en de maatregelen verschillen per lidstaat. Eurostart is in 2020 een pilot gestart om dit inventariseren zodat deze maatregelen op een inzichtelijke en vergelijkbare wijze kunnen worden gepubliceerd. De effecten op overheidsschuld en -tekort in de

afzonderlijke lidstaten worden hiermee zichtbaar. In 2021 leveren alle lidstaten hiervoor gegevens aan Eurostat, zodat worden de uitkomsten kunnen worden geanalyseerd en beoordeeld in het kader van de buitensporige tekortenprocedure (Excessive Deficit Procedure, EDP).

2.3.10 Prijzen

Per 1 januari 2020 is de belasting toegevoegde waarde (btw) op elektronische publicaties verlaagd van 21 naar 9 procent. Het CBS heeft een verzoek van het ministerie van Financiën gehonoreerd om in 2020 een eerste onderzoek te verrichten naar de prijsontwikkeling van elektronische publicaties zoals e-books en digitale kranten. Om het effect van de belastingverlaging op de verkoopprijzen te kunnen evalueren, maakt het CBS een aparte prijsindexreeks van elektronische publicaties. De reeks over elektronische publicaties zal in 2021 worden voortgezet.

In 2020 heeft het CBS bekostigd door het ministerie van BZK aanvullende Statinetabellen ontwikkeld met meer details over huurontwikkelingen. De nieuwe tabellen bevatten onder meer cijfers over reële huurverhogingen naar sociale en overige verhuurders, huurontwikkeling naar soort ontwikkeling en soort verhuurder en naar renovatie- en harmonisatie- effecten. In 2021 maken deze een vast onderdeel uit van de huurpublicaties en worden deze tabellen verder uitgebreid met een tijdreeks met de jaargegevens van 2015 tot en met 2019.

2.4 Maatschappij

2.4.1 Bevolking

Demografische gegevens

Wekelijks publiceert het CBS op Statline diverse actuele demografische gegevens, zoals over geboorten, sterfte, immigratie en emigratie.

Huishoudensprognose

In de driejaarlijkse cyclus Bevolkingsprognose, Huishoudensprognose en Regionale bevolkings- en huishoudensprognose brengt het CBS in december 2021 de Huishoudensprognose uit. Ter onderbouwing van de hypothesen van deze Huishoudensprognose worden analyses uitgevoerd naar leeftijd, geslacht en migratieachtergrond.

Migratie en integratie

In 2021 worden, bekostigd door en in samenwerking met het ministerie van SZW, de kernindicatoren met betrekking tot de integratie van personen met een migratieachtergrond gepubliceerd.

In 2021 publiceert het CBS de door het ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V) bekostigde statistiek Migratiemotieven. Deze statistiek geeft informatie over de reden waarom immigranten van Nederlandse afkomst zich in Nederland vestigen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar onder andere asiel-, arbeids-, gezins- en studiemigranten.

Binnen het nieuwe inburgeringsstelsel, dat op 1 juli 2021 in werking treedt, is een belangrijke rol weggelegd voor monitoring en evaluatie. Het gaat hierbij om het verkrijgen van inzicht in de doeltreffendheid, het doelbereik, en de werking van het nieuwe beleid. In dit kader heeft het CBS een verzoek van het ministerie van SZW gehonoreerd om de kwantitatieve gegevens ten behoeve van monitoring en evaluatie te verzamelen en te verrijken met andere statistieken. Het CBS onderzoekt welke eenduidige data in dit kader gewenst zijn, welke bronnen daarvoor benodigd zijn (gemeenten, Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)) en hoe deze data op de meest efficiënte wijze en AVG-proof (Algemene Verordening Gegevensbescherming) verzameld kunnen worden. Uitgangspunt is dat dit op 1 juli 2021 afgerond is. Hierna volgt het opzetten van de verdere externe en interne infrastructuur om de monitoring te kunnen starten.

Bevolkingsontwikkeling

Eind 2018 kwamen in de Tweede Kamer vragen op over de bevolkingsontwikkeling in Nederland op de middellange termijn en de gevolgen daarvan voor de Nederlandse samenleving. Dit heeft geleid tot een brede verkenning naar dit thema. Medio 2020 heeft het CBS in samenwerking met het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) het rapport Verkenning Bevolking 2050 gepubliceerd waarin diverse bevolkingsvarianten zijn doorgerekend en beschreven. In vervolg op dit rapport zijn NIDI en het CBS gevraagd de gevolgen van de veranderingen in de bevolking voor vier beleidsterreinen (arbeid, onderwijs, zorg en wonen) te onderzoeken aan de hand van een aantal scenario's. CBS levert de cijfers en NIDI maakt scenario's en interpreteert deze. Deze resultaten zullen in 2021 worden gepubliceerd.

Bekostigd door het ministerie van SZW publiceert het CBS jaarlijks begin november de resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd. Op basis van deze gegevens bepaalt het ministerie van SZW zijn beleid ten aanzien van de AOW.

Cohortstudie asielzoekers en statushouders

Sinds 2016 voert het CBS een cohortstudie uit onder asielzoekers en statushouders bekostigd door de ministeries van SZW, J&V, Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De studie brengt in beeld hoe statushouders zich bewegen in Nederland. Doordat de studie is verlengd tot 2026 kunnen voor het eerst ook lange termijn ontwikkelingen in beeld worden gebracht van statushouders die sinds 2014 in Nederland zijn.

2.4.2 Gezondheid en welzijn

Doodsoorzakenstatistieken

Sinds 1901 publiceert het CBS gegevens over de doodsoorzaken van alle overleden inwoners van Nederland. Hierbij wordt voortdurend aandacht besteed aan Internationale vergelijkbaarheid onder andere door afstemming met de World Health Organization (WHO), reproduceerbaarheid en het op peil houden en vergroten van kennis over deze statistiek bij de artsen en artsen in opleiding. In 2020 is de statistiek uitgebreid met gegevens gerelateerd aan het coronavirus (COVID-19). In het kader

hiervan is de frequentie van de statistiek verhoogd. In 2021 wordt verder gewerkt aan het verbeteren van de actualiteit van de gegevens.

Niet-financiële zorgstatistieken

In 2021 publiceert het CBS onder andere cijfers over het gebruik van medisch specialistische zorg, geestelijke gezondheidszorg en huisartsenzorg. Deze cijfers zijn uitgesplitst naar diagnose en verschillende persoons- en zorgkenmerken. In verband met COVID-19 wordt de informatie over ziekenhuiszorggebruik uitgebreid met een extra diagnosegroep voor COVID-19.

Gezondheidsenquête

Medio 2020 heeft het CBS een aantal vragen met betrekking tot COVID-19 toegevoegd aan de Gezondheidsenquête. Deze vragen worden sinds augustus 2020 in de enquête gesteld. Het CBS publiceert de resultaten hiervan medio 2021.

Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (AZW)

Het Rijksbrede onderzoeksprogramma AZW draagt bij aan een optimaal functionerende arbeidsmarkt in de sectoren zorg, welzijn en maatschappelijke dienstverlening, jeugdzorg en kinderopvang. Het CBS beheert hiervoor een datawarehouse (AZW-StatLine) en een dashboard met kernindicatoren over AZW, zowel landelijk als regionaal.

In 2021 werkt het CBS naast deze basis data-infrastructuur binnen het onderzoeksprogramma verder aan innovatieve projecten, zowel in onderwerp als gebruikte technieken, en behandelt hierbij actuele vraagstukken in de sector Zorg en welzijn. Ook publiceert het CBS informatie die via panels van werkgevers en van werknemers verzameld is. Het onderzoek wordt bekostigd door het ministerie van VWS.

Monitor Langdurige Zorg

Sinds 2013 geeft het CBS in de Monitor Langdurige Zorg (MLZ) inzicht in de indicatie, het gebruik en de kosten van de langdurige zorg. De actuele kerncijfers, metadata en maatwerktabellen van de monitor worden gepubliceerd op www.monitorlangdurigezorg.nl. Meer uitsplitsingen van deze cijfers zijn beschikbaar in de bijbehorende MLZ-StatLine omgeving. De bekostiging door het ministerie van VWS voor het samenstellen en het beheer van de MLZ is verlengd tot en met 2023.

Nieuw is dat per 1 januari 2021 personen met psychische aandoeningen toegang kunnen krijgen tot de Wet langdurige zorg (Wlz). De cijfermatige beschrijving van het eerdere zorggebruik van deze personen komt begin 2021 beschikbaar.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Om de stapeling van de kosten van zorg en ondersteuning voor zorggebruikers te beperken is in 2019 voor de Wmo een abonnementstarief voor de eigen bijdrage ingevoerd. Het CBS levert een kwantitatieve bijdrage aan de monitoring van de

effecten van deze maatregel. Gefinancierd door het ministerie van VWS het het CBS informatie samengesteld over het Wmo-gebruik, de samenhangende kosten en opbrengsten en de instroom van zorggebruik in de Wlz. De informatie wordt tijdens de duur van de monitor (2019-2022) jaarlijks geactualiseerd.

Hospital standardized mortality ratio (HSMR)

Het CBS levert jaarlijks een berekeningsmodel voor het bepalen van gestandaardiseerde sterfte ratio's in ziekenhuizen, de zogenaamde HSMR.

In overleg met Dutch Hospital Data (DHD), de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) onderzoekt het CBS op welke wijze de berekening van de HSMR over 2020 aangepast zal worden in verband met de ziekenhuisopnamen van COVID-19 patiënten. Het onderzoek wordt bekostigd door DHD.

Interlandelijke adoptie

Het CBS heeft een verzoek van de door de minister van rechtsbescherming ingestelde Commissie 'Onderzoek Interlandelijke Adoptie in het verleden' om onderzoek te doen naar het welzijn en zoekgedrag van interlandelijk geadopteerden in Nederland gehonoreerd. Hiertoe heeft het CBS in 2020 een onderzoek uitgevoerd onder een steekproef van uit het buitenland geadopteerde kinderen geboren tussen 1970 en 1998 en onder een controlegroep van niet-geadopteerden. Het CBS publiceert de bevindingen uit dit onderzoek naar verwachting in de eerste helft van 2021.

2.4.3 Natuur en milieu

Natuurstatistieken

De natuurstatistieken vinden ook in 2021 hun basis in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). De natuurstatistieken worden bekostigd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Daarnaast worden opnieuw op beperkte schaal werkzaamheden uitgevoerd voor de provincies (via BIJ12, de uitvoeringsorganisatie voor de twaalf provincies die ondersteunt op het gebied van faunazaken, natuur, stikstof, water en beheerappliance's), waaronder flora-monitoring, evenals voor RWS en het Informatiehuis Marien: monitoring van Noordzee, Waddenzee en Delta.

Het CBS levert met de natuurstatistiek ook in 2021 een bijdrage aan het herzien en herijken van alle meetdoelen van het NEM en aan eventueel daaruit voortvloeiende nieuwe monitoring. Aanleiding daarvoor is de nieuwe samenwerkingsovereenkomst NEM, tussen de voor natuurbeheer en -monitoring verantwoordelijke overheden (ministerie van LNV, RWS en provincies) en de actuele informatiebehoefte als gevolg van onder andere de stikstofproblematiek, insectensterfte en klimaatverandering/energietransitie.

Bij natuurstatistieken werkt het CBS vanaf eind 2020 samen met de unit Wettelijke Onderzoekstaken (WOT) Natuur&Milieu van Wageningen University & Research (WUR) aan ontwikkeling van de monitoring van de kwaliteit van habitattypen. Monitoring van habitattypen is voor Nederland vereist in het kader van de Europese Habitatrichtlijn.

Meststatistieken en Mineralenbalansen

Ook in 2021 stelt het CBS de meststatistieken en mineralenbalansen samen. Deze statistieken worden bekostigd door het ministerie van LNV en zijn onderdeel van de Emissieregistratie. Op deze manier wordt op nationaal niveau voldaan aan een groot aantal nationale en internationale verplichtingen en richtlijnen. De Meststatistiek geeft informatie over mestproductie naar diertype en bedrijfstype en de Mineralenbalans bevat gegevens over overschotten van de mineralen stikstof, fosfor en kalium op landbouwgrond.

Waterstatistieken

Het CBS stelt jaarlijks waterstatistieken samen. Deze waterstatistieken worden bekostigd door de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en EZK en zijn onderdeel van de Emissieregistratie. De statistieken betreffen onder meer zuivering afvalwater (bijvoorbeeld naar regio, installatie of zuiveringsinstallatie), emissies naar water (bijvoorbeeld lozingen van milieuverontreinigende stoffen naar oppervlaktewater en riool) en bijdragen ten behoeve van de duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals, SDG's) van de Verenigde Naties.

In 2021 geeft het CBS verder invulling aan een aantal onderwerpen op het snijvlak van milieu en economie. Voornamelijk via aanvullende statistische diensten wordt bijgedragen aan het ontwikkelen en verbeteren van informatie over (het monitoren van) circulaire economie, de kosten van de energietransitie, actuele cijfers over broeikasgassen en de waterproblematiek.

Circulaire economie

In 2021 verschijnt onder leiding van PBL en in samenwerking met verschillende kennisinstellingen de Integrale Circulaire Economie Rapportage. CBS draagt hier vanuit verschillende invalshoeken aan bij. Zo worden uit de Materiaalmonitor indicatoren afgeleid over primaire en secundaire grondstofstromen van, naar en binnen de economie. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen direct gebruik van grondstoffen en het gebruik in de keten (voetafdrukken). Ook wordt gekeken naar het economische belang van de circulaire economie door de werkgelegenheid en toegevoegde waarde van de circulaire economie te bepalen. Ten slotte onderzoekt het CBS in samenwerking met CML de potentie van urban mining, het hergebruik van grondstoffen uit het electro-afval van een stad, om aan toekomstige materiaalbehoefte te kunnen voldoen. In 2021 doet het CBS verder onderzoek naar deze onderwerpen. Daarnaast start het CBS in 2021 onderzoeken naar de biobased economy, waarin biologische grondstoffen fossiele grondstoffen vervangen, en naar de rol van circulaire economie binnen de SDG's.

2.4.4 Onderwijs

Niet-bekostigd onderwijs en onderwijspersoneel

In 2021 doet het CBS onderzoek naar het genereren van informatie over niet-bekostigd onderwijs op basis van nieuwe databronnen. Het CBS werkt ook, op basis van een nieuwe dataset over onderwijspersoneel, aan nieuwe informatie over leerkrachten in

het regulier onderwijs. Het gaat hierbij om het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het mbo. Dit project voert het CBS in samenwerking met DUO uit.

Bedrijfsopleidingen

In 2021 wordt het onderzoek Bedrijfsopleidingen uitgevoerd. Dit onderzoek vindt één keer in de vijf jaar plaats en verschaft inzicht in de opleidingsactiviteiten van bedrijven. De belangrijkste onderwerpen zijn de participatie aan, de intensiteit van en uitgaven aan cursussen. Daarnaast be vraagt het onderzoek de bedrijven naar het opleidingsbeleid en de kwaliteitsborging van gegeven cursussen. Het CBS publiceert de resultaten van het Bedrijfsopleidingenonderzoek in 2022.

Onderwijsachterstanden

Het CBS berekent achterstandsscores die informatie geven over de verwachte onderwijsachterstand op scholen en in gemeenten. Het ministerie van OCW bekostigt dit aanvullend statistisch onderzoek en wil de berekening regelmatig evalueren zodat de achterstandsscores actueel blijven. De eerste evaluatie vindt in 2021 plaats. Het CBS zoekt, samen met het ministerie van OCW, naar de beste manier om scholen van aanvullende informatie over de achterstandsscores te voorzien.

2.4.5 Veiligheid en recht

Politiestatistiek

Het CBS publiceert jaarlijks tabellen over de geregistreerde criminaliteit en geregistreerde verdachten vanuit de Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie. De samenwerking met het ministerie van J&V wordt geïntensiveerd via de Data Alliantie Strafrechtketen (DAS). De DAS is een samenwerkingsverband binnen de strafrechtketen. Het doel van de DAS is om de gegevens van de strafrechtketen op één plek te verzamelen, te veredelen en onderling koppelbaar te maken en te voorzien van eenduidige terminologie. Er wordt bekeken of de aanlevering van data voor de politiestatistiek via de DAS kan lopen. Ten slotte speelt op de achtergrond de nieuwe Internationale Crime Classificatie waarbij het CBS namens Nederland de data levert. In de eerste helft van 2021 maakt het CBS een voorstel voor update van de huidige politiestatistiek binnen het vaste programma van het CBS. Daarbij kijkt het CBS naar het opnemen van nieuwe achtergrondkenmerken in de StatLinetabellen en het verhogen van de frequentie in samenhang met de maandelijkse leveringen voor de generieke monitor van het Informatie-analyseteam (IAT) (zie ook paragraaf 4.5).

Veiligheidsmonitor

In 2020 is een innovatietraject afgerond om de vragenlijst en het design van de Veiligheidsmonitor te herzien om beter aan te sluiten bij de veranderde informatiebehoefte van de gebruikers. In 2021 voert het CBS de waarneming voor de Veiligheidsmonitor (VM) volgens deze nieuwe opzet uit. Publicatie van de resultaten zal in het voorjaar van 2022 plaatsvinden.

2.4.6 Verkeer en vervoer

Goederen- en personenvervoer over zee

In 2021 rondt het CBS het herontwerp van de statistieken over het goederen- en personenvervoer over zee af. De douane-informatie vormt de basis voor deze statistieken, aangevuld met informatie van de havenbedrijven en veerdiensten. Met het herontwerp kan het CBS blijven voldoen aan de kwaliteitseisen van Eurostat. Daarnaast draagt het herontwerp bij aan het versnellen van de statistiek en het scheppen van de voorwaarden voor het samenstellen van output over de vervoersmodaliteiten heen.

Goederenvervoer per binnenschip

Ter verbetering van de kwaliteit van de statistiek over het goederenvervoer per binnenschip is in 2020 gestart met een herontwerp. Door additioneel gebruik te maken van informatie uit het AIS (Automatic Information System), dat automatisch vanaf elk schip informatie verstrekt, wordt vanaf 2021 een vollediger beeld gegeven van alle reizen per binnenschip. Dit is een voorbeeld waarbij een big data-bron rechtstreeks in het productieproces van een officiële statistiek is geïntegreerd.

Reizigersinformatie over het openbaar vervoer

In 2021 werkt het CBS aan het verzamelen en ontsluiten van de reizigersinformatie over het openbaar vervoer op basis van OV-data. Aan de vervoerders is gevraagd met name informatie te verschaffen over het spoorvervoer, vanwege de Europese verplichting die geldt voor deze gegevens.

Onderweg in Nederland

Het onderzoek Onderweg in Nederland is een continu onderzoek naar de mobiliteit van de Nederlandse bevolking medebekostigd door het ministerie van I&W. Er worden dagelijks gegevens verzameld over verplaatsingen van personen. Ten behoeve van regionale basisinformatievoorziening kan, bekostigd door een publiekrechtelijke instelling zoals een gemeente, de steekproefomvang van het basisonderzoek in een regio worden uitgebreid. Bij zulk aanvullend onderzoek (meerwerk) worden extra personen benaderd in de betreffende regio.

Multimodaal vervoersnetwerk

Na het al jaren bestaande wegennetwerk en het recent beschikbaar gekomen fietsnetwerk zet het CBS in 2021 ook een Openbaar Vervoer (OV)-netwerk op. Deze wordt ook gekoppeld aan reismogelijkheden met fiets of auto. Hiertoe wordt o.a. de kwaliteit van Open Streetmap vergeleken met het Nationaal Wegenbestand op zoek naar één universeel multimodaal netwerk. Deze netwerken bieden de mogelijkheid om lengte van wegen breder te beschrijven en om nabijheid niet alleen over de weg (auto's) , maar ook voor fietsroutes en OV-bereikbaarheid te bepalen.

Ketendata containervervoer

In 2020 heeft het CBS, in samenwerking met RWS, een tiental bedrijven (grote terminals en vervoerders) en diverse andere externe aan logistiek gerelateerde partijen een pilot uitgevoerd. Doel was om het goederenvervoer van containers in de keten in beeld te brengen: van herkomst via verschillende vervoersmodaliteiten naar de eindbestemming. Hierbij zijn ook extra data verzameld onder de bedrijven. In 2021 wordt dit opgeschaald om tot representatieve statistieken van het containervervoer voor heel Nederland te komen. Naast de kwaliteit van de statistieken worden ook aspecten met betrekking tot de waarborging van privacy van bedrijfsdata en het beperkt houden van de regeldruk nadrukkelijk meegenomen in het vervolgonderzoek. Resultaten worden gebruikt om investeringen in de infrastructuur beter af te kunnen wegen en voor diverse andere (beleids)doelstellingen rondom logistieke efficiency en duurzaamheid.

2.4.7 Vrije tijd en cultuur

Vakantieonderzoek

Per 2021 zal de waarneming voor het Vakantieonderzoek door het CBS worden uitgevoerd. Provincies is de mogelijkheid geboden voor extra enquetering. In 2021 komen de resultaten over 2020 beschikbaar en in 2022 de resultaten over 2021.

Logiesaccommodaties

Het CBS doet in 2021 onderzoek naar mogelijkheden om gegevens over logiesaccommodaties te ontleen aan gemeentelijke nachtreregisters. Het CBS wil daarmee bijdragen aan regeldrukverlichting binnen het bedrijfsleven en maximaal samenwerken met gemeenten, logiesaccommodaties en private innovatieve partijen om toerismestromen goed en snel(ler) in kaart te brengen.

Sportstatistieken

Het CBS doet elke drie jaar onderzoek bij sportorganisaties, sportverenigingen en sportaccommodaties zoals fitnesscentra. In verband met COVID-19 is het eerstvolgende onderzoek, dat oorspronkelijk voorzien was in 2022, vervroegd. Het onderzoek wordt in 2021 uitgevoerd, om zo de impact van COVID-19 op de sportverenigingen en sportaccommodaties inzichtelijk te maken.

Vrijtijdbestedingen

De Vrijtijdsomnibus (VTO) is overgenomen van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) door de ministeries van OCW en VWS. De uitvoering door het CBS van dit onderzoek vindt in 2021 plaats. In de VTO worden de vrijetijdbestedingen van Nederlanders aan met name cultuur en sport onderzocht en beschreven.

Maatschappelijke diensttijd

Bekostigd door het ministerie van VWS voert het CBS in 2021 een onderzoek naar maatschappelijke diensttijd uit. Er worden vragen toegevoegd aan de vragenlijst van het bestaande onderzoek naar Sociale Samenhang voor het onderzoeksjaar 2021. Ook

wordt de vragenlijst nog apart via via internetenquetering afgenomen bij jongeren die maatschappelijke diensttijd hebben vervuld.

Cultuurrekeningen

In 2020 is het CBS gestart met de uitvoering van onderzoek naar de impact van cultuur op de Nederlandse economie. De resultaten van dit onderzoek worden in 2021 gepubliceerd. Het onderzoek is bekostigd door het ministerie van OCW.

Sportrekeningen

In 2021 onderzoekt het CBS de impact van sport op de Nederlandse economie. De uitkomsten van dit onderzoek worden eind 2021 gepubliceerd. Het onderzoek wordt bekostigd door het ministerie van VWS.

2.5 Dossiers en thema-overstijgende publicaties

Monitor Brede Welvaart

In 2021 verschijnt de vierde editie van de Monitor Brede Welvaart. Deze bevat cijfers over de voortgang en de Europese positie van Nederland met betrekking tot de SDG's. De monitor wordt besproken tijdens het Verantwoordingsdebat in de Tweede Kamer. Om de invloed van COVID-19 op de brede welvaart in kaart te brengen, zal deze publicatie ook nieuwe indicatoren presenteren die de schokbestendigheid van de samenleving beschrijven. Daarnaast worden verkennende studies verricht over hoe de Monitor Brede Welvaart breder in de begrotings- en beleidscyclus kan worden geïntegreerd.

Vanaf het eerste begin in 2018 hebben politici, gemeenten en provincies uitgesproken dat regionalisering van de Monitor Brede Welvaart zeer wenselijk is. Er is een groeiende vraag naar informatie over de brede welvaart waarmee beleidsontwikkeling en besluitvorming op gemeentelijk en provinciaal niveau – dichtbij de leefomgeving van burgers – kan worden ondersteund. Het CBS werkt bekostigd door het ministerie van LNV aan een gemeentelijke monitor ter ondersteuning van de Regio Envelop. Met het budget uit de Regio Envelop kunnen gemeenten in regio's een extra impuls geven aan regionale opgaven. Brede welvaart vormt het toetsingskader voor de toekenning van middelen. Bekostigd door de gemeente Eindhoven wordt een monitor ontwikkeld om brede welvaart te meten op wijk- en buurtniveau. In Friesland werkt het CBS samen met de gemeente Waadhoeke en de provincie Fryslân aan manieren om brede welvaart een plaats te geven in de ontwikkeling van beleid.

Milieurekeningen

De milieurekeningen kwantificeren de relatie tussen economie en milieu. Om tot een consistente statistische beschrijving te komen van deze relatie, sluiten de milieurekeningen aan op de classificaties en definities van de nationale rekeningen. Voor bijvoorbeeld afval-, water-, energie- en luchtmissies worden er op deze wijze rekeningen opgesteld. Het CBS draagt met zijn expertise bij aan de verdere ontwikkeling van (inter)nationale standaarden op dit terrein zoals het System of Environmental-Economic Accounting: Ecosystem Accounting (SEEA EA) van de

Verenigde Naties. Naar verwachting zal in maart 2021 het gereviseerde document van de SEEA EA worden aangenomen door de United Nations Statistical Commission.

Jeugd

In de jaren 2021 tot en met 2025 voert het CBS jaarlijks het structurele beheer van de Landelijke Jeugdmonitor uit. Hierbij gaat het om het verzamelen van data uit bestaande databronnen en het publiceren over deze data. Om de situatie van de jeugd in Caribisch Nederland goed in beeld te brengen, wordt er aanvullend een scholierenonderzoek uitgevoerd. Dit alles wordt bekostigd door het ministerie van VWS.

Ook in 2021 publiceert het CBS elk halfjaar actuele informatie over het aantal personen met Jeugdzorg en met Wmo-zorg. Deze informatie komt laagregionaal beschikbaar (gemeente/wijk) in een aantal StatLinetabellen en, voor Jeugdzorg, ook in een aantal interactieve regionale dashboards. Ook worden er elk halfjaar, op StatLine en in een interactief dashboard, cijfers gepubliceerd over kindermishandeling en huiselijk geweld, gezien vanuit de regierol die de Veilig Thuis-organisaties daarin uitvoeren. Het onderzoek wordt bekostigd door het ministerie van VWS.

Regionale statistiekbehoefte

De afgelopen jaren heeft het CBS, met de opening van veertien Urban Data Centers (UDC's) en Provinciale Data Centers (PDC's) ingespeeld op de groeiende behoefte van decentrale overheden aan de kwalitatief hoogwaardige, betrouwbare statistische gegevens en aan de data-expertise van het CBS. Ook in 2021 kunnen decentrale overheden ervoor kiezen het CBS te vragen om hen te helpen om te komen tot effectiever beleid vanuit datagedreven werken. Samenwerking met partners als bedrijven of universiteiten is daarbij steeds vaker van belang.

Caribisch Nederland

Door de specifieke situatie en het specifiek beleid op de Caribische eilanden, is de informatiebehoefte over Caribisch Nederland relatief groot. In 2021 worden aanvullende statistische diensten uitgevoerd over het bruto binnenlands product (bbp), over banen en lonen, en over de inkomenspositie van personen en huishoudens op de eilanden. Onder dat laatste onderwerp valt ook informatie over de koopkracht op Caribisch Nederland en over het aantal huishoudens rond het ijkpunt voor het sociaal minimum, zoals vastgesteld door het ministerie van SZW. Er komt een update van de bevolkingsprognose over Caribisch Nederland, die in 2019 ontwikkeld is. In de samenwerking met het Openbaar Lichaam Bonaire (OLB) stelt het CBS informatie samen over verschillende onderwerpen, waaronder mogelijk toerisme, internationale handel en inkomen naar buurt. Welke onderwerpen het precies betreft, wordt in samenspraak met het OLB bepaald. Er zal een zogeheten pilot exit survey worden uitgevoerd op Sint Eustatius, zodra het toerisme weer op gang komt. In deze exit survey worden toeristen bevraagd over hun gedrag en uitgaven gedurende en ter voorbereiding op hun bezoek aan het eiland.

2.6 Nieuwe Europese verplichtingen

Europese statistieken hebben als doel om de ontwikkeling, monitoring en evaluatie van het beleid van de Europese Unie te ondersteunen met betrouwbare, objectieve, vergelijkbare en coherente informatie. In 2021 gelden de volgende nieuwe Europese verplichtingen.

Europese bedrijfsstatistieken

Op 1 januari 2021 treedt een deel van de verordening Europese bedrijfsstatistieken FRIBS² in werking. Dit bestrijkt de structuur en de economische activiteiten van bedrijven, een Europees kader voor ondernemingenregisters voor statistische doeleinden en de productie van industriële producten en van diensten, en de internationale handel in goederen en diensten. De nieuwe verplichtingen hebben betrekking op een frequentieverhoging van de statistieken over de dienstensector. De frequentie van deze statistieken is gewijzigd van kwartaal- naar maandbasis. Daarnaast is er sprake van een uitbreiding van het waarnemingsgebied van de dienstensector: over de sectoren onderwijs, gezondheidszorg, cultuur, sport en recreatie moet voortaan een dienstenprijsindex gemaakt worden. Via nieuwe methoden streeft het CBS naar de gevolgen van deze wijzigingen voor de regeldruk en de interne productiekosten zo beperkt mogelijk te houden.

In 2021 vinden ook ontwikkelwerkzaamheden plaats die nodig zijn om te voldoen aan de komende FRIBS-vereisten. Zo zijn nog niet voor alle branches binnen zorg en welzijn financieel-economische statistieken beschikbaar.

Tevens is aan het CBS een Eurostat grant toegekend om de statistieken over zorg- en welzijnsaanbieders voor een eerder verslagjaar (2020) te produceren.

Volkstelling

In 2021 wordt in Nederland weer een virtuele volkstelling gehouden. De volkstelling van 2021 is verplicht op basis van de verordening betreffende de volks- en woningtellingen³. Het CBS brengt de samenstelling van de bevolking in Nederland op 1 januari 2021 in kaart. De benodigde gegevens zijn volledig afkomstig uit registers en de enquête beroepsbevolking. In de telling worden een aantal innovatieve methoden gebruikt, zoals het schatten van ontbrekende gegevens over opleidingsniveau.

Enquête beroepsbevolking

In 2021 worden er, op basis van de verordening met betrekking tot Europese statistieken over personen en huishoudens⁴, gegevens over de beroepsbevolking

² Verordening (EU) 2019/2152 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 betreffende Europese bedrijfsstatistieken en tot intrekking van tien rechtshandelingen op het gebied van bedrijfsstatistieken <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/2152/oj>

³ Verordening (EG) nr. 763/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 9 juli 2008 betreffende volks- en woningtellingen <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/763/oj>

⁴ Verordening (EU) 2019/1700 van het Europees Parlement en de Raad van 10 oktober 2019 tot vaststelling van een gemeenschappelijk kader voor Europese statistieken betreffende personen en huishoudens, op basis van gegevens die op individueel niveau worden verzameld door middel van

verzameld volgens een uitgebreidere vragenlijst en een nieuwe systematiek. Het CBS maakt gebruik van een personensteekproef in plaats van een adressensteekproef. In juni 2021 publiceert het CBS voor de eerste maal de maandcijfers over de werkloze en werkzame beroepsbevolking die met deze vernieuwde Enquête Beroepsbevolking zijn verzameld.

Statistieken over migratie en internationale bescherming

In 2021 worden op basis van de gewijzigde verordening met betrekking tot statistieken over migratie en internationale bescherming⁵ nieuwe en uitgebreidere om maand-, kwartaal- en jaarstatistieken samengesteld. Het betreft statistieken over de onderwerpen internationale bescherming, preventie van illegale binnenkomst en illegaal verblijf, verblijfsvergunningen en verblijf van onderdanen van derde landen, en terugkeer. Voor de nieuwe maand- en kwartaalstatistieken geldt de verplichting vanaf 2021, voor de nieuwe jaarstatistieken vanaf 2022. Het CBS werkt samen met ketenpartners, waaronder het ministerie van J&V en de Immigratie- en Naturalisatiedienst, om aan deze nieuwe verplichtingen te kunnen voldoen. Zowel bij ketenpartners als bij het CBS worden processen aangepast, nieuw opgezet en geautomatiseerd.

Statistieken overheidsfinanciën en buitensporige tekorten procedure (BTP)

De lidstaten zijn verplicht om statistieken betreffende de overheidsfinanciën samen te stellen in overeenstemming met het Europees systeem van rekeningen, aangevuld met het Manual on Government Deficit and Debt (MGDD). Deze statistieken vormen de basis voor Europese monitoring, in het bijzonder de statistieken met betrekking tot de procedure bij buitensporige tekorten. In 2021 worden diverse werkzaamheden uitgevoerd, zoals de conceptuele voorbereiding, onderzoek op welke manier de gegevens ter beschikking moeten komen, de ontwikkeling van de verzamelprocessen, het invullen van door Eurostat opgestelde additionele vragenlijsten en het beantwoorden van een toenemend aantal verplichte verhelderingsvragen van Eurostat naar aanleiding van de BTP-notificaties. Ook worden diverse tabellen over overheidsfinanciën opgesteld.

Niet-financiële zorgstatistieken

In 2021 start het CBS met voorbereidend onderzoek naar de mogelijkheden om in een aantal statistieken te voorzien in additionele informatie over het gebruik van de medisch specialistische zorg. Op deze manier wordt een completer beeld weergegeven. Dit alles gebeurt in het kader van de aankomende Europese uitvoeringsverordening over niet-financiële zorgstatistieken die per 2022 inwerking treedt.

steekproeven, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 808/2004, (EG) nr. 452/2008 en (EG) nr. 1338/2008 van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1177/2003 van het Europees Parlement en de Raad en Verordening (EG) nr. 577/98 van de Raad. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/1700/oj>

⁵ Verordening (EU) 2020/851 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2020 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 862/2007 betreffende communautaire statistieken over migratie en internationale bescherming. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/851/oj>

3. Innovatie

3.1 Algemeen

De beschikbaarheid van data uit veel verschillende bronnen neemt toe en deelname van personen aan enquêtes neemt verder af. Dat laatste wordt versterkt door de gevolgen van COVID-19 maatregelen in het proces van dataverzameling. Gebruikers van statistieken vragen meer actualiteit en flexibiliteit, terwijl het CBS ook standaardisatie en een maximaal gebruik van bronnen in acht wil houden. Door een goed beeld te ontwikkelen waar het CBS de waarde van statistiek voor de samenleving kan vergroten, kunnen met nieuwe methoden en technieken betere oplossingen worden uitgedacht. Ook kunnen combinaties van databronnen meer inzicht bieden in de diverse aspecten van maatschappelijke vraagstukken. Daarbij spelen privacy en het aanscherpen van regelgeving een grotere rol.

Innovatie is daarom cruciaal voor het CBS. Het is nodig om nu en in de toekomst kwalitatief hoogwaardige statistische informatie te leveren binnen het budget, en tevens de regeldruk te beperken. Innovatie vindt plaats door het hele statistische proces heen, zowel bij de dataverzameling, de statistiekproductie als de output.

In 2021 legt het CBS de nadruk op het volwassen maken van innovaties en experimentele producten door ze op te nemen in het reguliere statistiekproces. Het proces wordt stapsgewijs ingericht zodat er op verschillende momenten wordt bekeken of het zinvol is om door te gaan. Hierbij ziet de chieft methodology officer, die de methodologische onafhankelijkheid waarborgt, er actief op toe dat kwaliteitsstandaarden gehandhaafd blijven.

3.2 Innovatie bij dataverzameling

Toegang tot nieuwe databronnen

Door maatschappelijke ontwikkelingen, waaronder de opkomst van de interneteconomie, digitale gegevensstromen en een teruglopende respons op enquêtes, zijn traditionele databronnen steeds minder toereikend. Data zijn niet volledig en niet altijd actueel. Dat heeft gevolgen voor de kwaliteit van de statistiek. Deze veranderingen en nieuwe Europese verplichtingen vragen om aanvullende informatie, in de vorm van andere (big) databronnen. Veel van die bronnen zijn in handen van private partijen. Private partijen zijn (nog) niet wettelijk verplicht deze gegevens aan het CBS te leveren. Het CBS kan daardoor niet altijd beschikken over deze informatie en is dan ook afhankelijk van vrijwillige medewerking. Dat biedt onvoldoende waarborgen voor de continuïteit en geen zekerheid dat het CBS van alle partijen de informatie krijgt.

Door de toegang tot deze databronnen wettelijk te regelen, kan het CBS formeel de beschikking krijgen over deze databronnen en kan de continuïteit van de datavoorziening worden gegarandeerd. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat het CBS ongelimiteerde toegang krijgt tot de gegevens. Het gaat alleen over die data die noodzakelijk zijn voor het maken van statistieken, het zogenaamde proportionaliteitsbeginsel. Om data veilig te delen worden altijd beveiligingsmaatregelen genomen. In de CBS-wet zijn bovendien bepalingen opgenomen over het gebruik van gegevens. Zo worden gegevens uitsluitend voor statistische doelen gebruikt en worden individuele gegevens nooit aan andere (overheids)organisaties verstrekt. De gegevens worden zo gepubliceerd dat de

informatie niet tot individuele personen of organisaties te herleiden is. In 2021 wordt de verkenning naar de (wettelijke) toegang tot nieuwe databronnen voortgezet.

Voor het CBS is bijvoorbeeld toegang tot OV-data van groot belang om statistiek te maken. Zonder deze data kan namelijk niet worden voldaan aan de Europese verplichting omtrent informatieverstrekking over het personenvervoer per spoor en de consumenten- en dienstenprijzenindex. Verder kunnen bestaande statistieken naar een hoger kwalitatief niveau worden getild, waardoor de meerwaarde van deze gegevens groter is voor zowel nationale als regionale overheden. Het onderzoek Onderweg in Nederland, bekostigd door RWS, is hier een voorbeeld van. Wanneer het CBS de beschikking krijgt over OV-data, dan kan het een bijdrage leveren aan het monitoren van ontwikkelingen op het gebied van auto- en OV-gebruik in relatie tot veranderende omstandigheden, bijvoorbeeld gedurende de recente coronacrisis. Het CBS heeft veel data ter beschikking rondom mobiliteit, zoals reisgegevens in relatie tot inkomen, autogebruik en nabije mogelijkheden van het OV.

Privacy preserving technologieën

Voor het maken van statistieken op basis van data uit verschillende nieuwe databronnen met privacygevoelige gegevens, is het nodig dat het CBS berekeningen en vergelijkingen afgeschermd kan uitvoeren. Het gaat hierbij om data die bijvoorbeeld wegens omvang of wetgeving niet binnen de muren van het CBS verwerkt kunnen worden. In 2021 verkent het CBS de bruikbaarheid van technieken, zoals berekeningen maken met versleutelde gegevens, blockchain technologie en controle op statistische onthulling. Het CBS gaat in samenwerking met de eigenaren van de databronnen de werking van deze technieken testen. Het CBS brengt met deze technieken de statistische methoden en processen naar de data toe in plaats van dat het CBS de data naar binnenhaalt en daarna methoden en processen toepast.

Phoenix+

Het grootschalige programma voor de aanpassing van het dataverzamelingsproces Phoenix+ wordt uitgevoerd om de bedrijfscontinuïteit van dataverzameling te garanderen, om de flexibiliteit en gebruikersvriendelijkheid voor deelnemers aan enquêtes te verbeteren en om de snelheid en efficiency van het proces te verhogen. Het Phoenix+-programma vervangt risicovolle en verouderde applicaties van data verzamelen binnen het CBS. Dat gaat samen met vernieuwing van de waarneemprocessen. Internetwaarneming en nieuwe manieren van waarnemen zoals via mobiele telefoons zijn hierbij belangrijke elementen. Daarbij is de organisatie voor het verzamelen van data inmiddels gestroomlijnd. De aanbevelingen van het Bureau ICT-toetsing zijn opgevolgd. In de eerste helft van 2021 is het bouwprogramma gereed en zijn de waarneemprocessen opnieuw ingericht. De migratie van onderzoeken wordt in 2021 afgerond. Het programma wordt daarmee binnen de marge van het budget gerealiseerd, met een beperkte uitloop in de tijd.

Hierdoor creëert het CBS ruimte om met nieuwe technieken en slimme vormen van waarneming te bouwen aan het waarnemen van de toekomst. Dat gebeurt vanuit het programma Advanced Data Collection.

Programma Advanced Data Collection

Interviewen, zowel persoonlijk als telefonisch, blijft essentieel bij moeilijk benaderbare doelgroepen en voor thema's waarover beperkt gegevens beschikbaar zijn in bestaande databronnen of registraties. Door verschillende waarnememodes flexibel in te zetten binnen de opzet van onderzoeken kan het CBS tijdig inspelen op de wijzigende vraag en het gewijzigde aanbod van data. Dat gebeurt op basis van een methodologisch verantwoorde benaderstrategie. Daarbij wordt goed gekeken naar wat het oplevert in de doelgroepen en wat de bijbehorende kosten zijn. Door de COVID-19 pandemie moest bijvoorbeeld de face-to-face waarneming tijdelijk worden stilgelegd. Daar staat tegenover dat de toename van digitale vaardigheden ook weer nieuwe mogelijkheden bieden, ook bij de specifieke doelgroepen.

In het programma Advanced Data Collection wordt innovatiecapaciteit in proeftuinen gericht ingezet, bijvoorbeeld voor het combineren van meerdere privacy gevoelige databronnen met waarborg van de privacy, of om bestaande statistieken opnieuw vorm te geven door gebruik te maken van alle nieuwe inzichten en technieken, de inzet van nieuwe bronnen en nieuwe waarnemvormen.

Vanuit dit programma worden in 2021 de mogelijkheden van andere vormen van enquêtering van personen en huishoudens onderzocht, zoals beeldbellen of de inzet van panels waarin personen gedurende een langere periode meerdere malen aan eenzelfde onderzoek deelnemen.

Verwerking van registers

In 2019 is het CBS met een programma gestart om te komen tot een efficiëntere verwerking van registers en het sneller beschikbaar krijgen van de informatie uit registers voor het samenstellen van statistische output. Dit wordt gerealiseerd door processen te standaardiseren en meer IT-componenten te hergebruiken. Zo onderzoekt het CBS hoe de basisregistraties zoals de Basisregistratie Personen (BRP), het Nieuwe Handels Register (NHR) en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) meer uniform en in samenhang kunnen worden verwerkt. Andere onderdelen van het programma richten zich op het eenvoudiger en sneller samenstellen van bestanden en op het meer geautomatiseerd StatLine-tabellen maken. In 2021 worden de eerste registers volgens deze nieuwe processen verwerkt.

Big data

Het CBS haalt de basisgegevens voor de statistieken zoveel mogelijk uit bestaande registraties. Nieuwe (big) databronnen en data science technieken worden waar mogelijk geïncorporeerd in de processen om statistieken samen te stellen. Daarmee kan bijvoorbeeld de meting van de consumptie worden verbeterd. Zo wordt het gebruik van data over verkochte producten in supermarkten (scannerdata) in 2021 verder uitgebreid ter vervanging van de huidige omzet enquêtes.

In het kader van EU-grants onderzoekt het CBS onder meer hoe big data bij de berekening van consumentenprijsindices efficiënter verwerkt kunnen worden. Dit betreft zowel de input en verwerking van de data als een efficiëntere en informatievere validatie-methode van de uitkomsten.

Webscraping

Ook in webscraping blijft het CBS investeren, om (aanvullende) gegevens te verkrijgen die bestaande statistieken versterken, en nieuwe statistieken mogelijk maken zonder daarbij extra regeldruk voor het bedrijfsleven te veroorzaken. Zo wordt voor het samenstellen van de consumentenprijsindex (CPI) prijsinformatie van websites van internetwinkels gebruikt. Deze internetdata worden ook gebruikt om onderzoek te doen, bijvoorbeeld naar de mate waarin consumenten duurzame producten kopen, of naar veranderingen in de samenstelling van voedselconsumptie, zoals het eiwitgehalte of de energie-inhoud van het dagelijkse eten. De internetdata die veel informatie geven over de productspecificaties worden daarbij gecombineerd met transactiedata van supermarkten.

In 2021 onderzoekt het CBS, bekostigd door een EU-grant, welke mogelijkheden er zijn voor het inzetten van webscraping voor de het samenstellen van de producentenprijsindex (PPI). Bekeken wordt welke (typen) PPI prijsposten beschikbaar zijn op het internet. Daarnaast kijkt het CBS in hoeverre webscraping technieken die worden toegepast bij de CPI ook inzetbaar zijn voor de PPI. Ook onderzoekt het CBS welke mogelijkheden er zijn om (prijs)databases van bedrijven direct te benaderen met behulp van webservices. Een webservice zorgt er dan voor dat data op de juiste manier uit de databases van bedrijven worden opgehaald.

De infrastructuur die nodig is voor het succesvol scrapen van websites van bedrijven krijgt in 2021 verder vorm. Ook onderzoekt het CBS of data van webscrapingbedrijven bruikbaar zijn voor toepassing in de statistiek.

3.3 Innovatie in de statistiekproductie

Artificial Intelligence

In 2021 geeft het CBS een vervolg aan onderzoek waarbij wordt nagegaan of machine learning⁶ en now-casting technieken⁷ kunnen worden ingezet in het verwerkingsproces van de korte-termijn-statistieken⁸, onder meer bij de dienstensector. In potentie kan dit de bewerkingstijd reduceren en tegelijkertijd de kwaliteit van de informatie verhogen.

In 2021 werkt het CBS verder aan handschriftherkenningssoftware voor het automatisch verwerken van doodsoorzakenverklaringen.

De productie van goede cijfers en publicaties valt of staat met adequate broninformatie. De kwaliteit van broninformatie kan sterk worden beïnvloed door ontwikkelingen in de buitenwereld, zoals de coronacrisis. In 2021 gaat het CBS daarom experimenteren met een Early Warning System. Dit systeem moet de organisatie tijdig waarschuwen voor ontwikkelingen op ondernemingsniveau die van invloed kunnen zijn op de cijfers.

Om inzicht te krijgen in hoeverre de Omgevingswet, die op 1 januari 2022 in werking treedt, leidt tot veranderingen in het aantal escalaties naar de rechter en in de complexiteit van de onderlinge conflicten, is het CBS door het ministerie van BZK en de ICT Uitvoeringsorganisatie (ICTU) gevraagd te onderzoeken of het mogelijk is om

⁶ Machine learning houdt zich bezig met ontwikkeling van software die haar eigen prestatie verbetert.

⁷ Now castingtechnieken worden gebruikt voor het aanvullen van hiaten in actuele gegevens.

⁸ Korte-termijn-statistieken geven een beeld van korte termijn omzetontwikkelingen in diverse bedrijfstakken en branches en geven daarmee een indicatie van het verloop van de conjunctuur

gestructureerde statistische informatie te herleiden uit teksten van rechterlijke uitspraken. In de eerste helft van 2020 is gestart met de uitvoering van een nulmeting voor een herhaaldelijk uit te voeren onderzoek, op basis van door de Raad voor de rechtspraak en de Raad van State beschikbaar gestelde gedigitaliseerde teksten van rechterlijke uitspraken in het omgevingsrecht in de periode 2007-2019. Text mining en technieken voor machine learning zijn ingezet om de data te onderzoeken. In 2021 wordt naar verwachting duidelijk hoe het onderzoek in de toekomst structureel wordt ingebed en wat de precieze rol van het CBS hierin is.

Woningbehoefteonderzoek

Het project innovatie WoOn heeft in 2021 als doel een eerste opzet voor een WoON-register, met registerdata in plaats van enquetedata, te ontwikkelen. Zodra het register beschikbaar is, zal het regelmatig worden bijgewerkt en zal het leiden tot een aanpassing van de vragenlijst voor het woningbehoefteonderzoek. De informatie die uit het register is te halen, wordt dan niet meer uitgevraagd via enquêtes.

Economische statistieken

In 2020 is onderzocht of het proces voor het tot stand komen van de economische statistieken nog verder kan worden gestandaardiseerd en geautomatiseerd. Op die manier komt er meer tijd beschikbaar voor productinnovatie en wordt er beter ingespeeld op de ontwikkelingen in de buitenwereld op zowel economisch, proces- als methodologisch gebied. Onderzoek wees uit dat dit kan. In 2021 ontwikkelt het CBS enkele eerste bouwstenen van het beoogde proces.

Zorg

Bekostigd door het ministerie van VWS publiceert het CBS in 2021 uitkomsten over keuzegedrag met betrekking tot de zorgverzekering, de samenvattende gezondheidsmaat en zingeving. Ook bepaalt het CBS de gevolgen van doelgroepgerichte waarneming, waarbij huis-aan-huis-enquetering enkel wordt ingezet voor moeilijk bereikbare groepen, per 2021. Dit resulteert in een nota waarin de methode wordt uitgelegd.

Mobiliteitsonderzoek

In het innovatieproject Onderweg in Nederland wordt samengewerkt met het ministerie van I&M. In 2021 onderzoekt het CBS of het bestaande onderzoek Onderweg in Nederland verder verbeterd kan worden. Er wordt onderzoek gedaan naar de kansen en mogelijkheden van het verzamelen van gegevens met een verplaatsingsapp, verbeteringen in de respondentbenadering en vragenlijst, en naar het ontwikkelen van methoden ten behoeve van lange tijdreeksen.

Beloningsverschillen Mannen en Vrouwen

Voor de monitor Beloningsverschillen Mannen en Vrouwen wordt in 2021 een ontwikkelproject uitgevoerd. In dit ontwikkelproject wordt de robuustheid van de monitor verbeterd door de nieuwste methodologische inzichten toe te passen.

Daarnaast wordt onderzocht of er nieuwe (aanvullende) databronnen ingezet kunnen worden. Beide leiden tot een kwaliteitsverhoging van de monitor. Dit ontwikkelproject wordt bekostigd door het ministerie van SZW.

Productiviteitsberekening van de overheid

De Nederlandse overheidsuitgaven bedragen ruim 300 miljard euro. Via productiviteitsmeting wordt informatie verkregen over de doeltreffendheid van de besteding van belastinggeld. Nu wordt in de nationale rekeningen de volume groei van de overheidsproductie grotendeels gelijk gesteld aan de volumeontwikkeling van alle kostenposten. Daarmee wordt verondersteld dat de productiviteitsontwikkeling van jaar-op-jaar gelijk aan nul is en dat binnen de sector overheid geen innovatie plaats vindt. Het CBS verkent samen met de Rijksuniversiteit Groningen of er informatie en technieken beschikbaar zijn om de productiviteitsontwikkeling van (een deel van) de overheid in kaart te brengen.

Programma Adequaats Meten van de Economie

Globalisering, verdienstelijking en digitalisering maken dat het adequaat blijven meten van de economie niet voor zich spreekt. Daarom is het CBS in 2017 gestart met het programma 'Adequaats meten van de economie'. Hierin onderzoekt het CBS de manier waarop nieuwe economische fenomenen beschreven kunnen worden. Binnen dit programma werkt het CBS onder meer aan de thema's branchevervaging en classificatie van nieuwe bedrijven, internetverkoop en eigen productie van huishoudens. Een expertgroep, bestaande uit deelnemers van ministeries, onderzoeksbureaus en universiteiten geeft advies en denkt mee over de invulling van het programma. Een eerste concrete samenwerking omvat het uitdenken en vormgeven van een 'raamwerk', waarin nieuwe ontwikkelingen in samenhang worden gepresenteerd. Over dit raamwerk zal in 2021 een publicatie worden uitgebracht. Daarnaast wordt internationaal samengewerkt met andere statistiekbureaus. Met ONS, het Britse statistiekbureau, wordt nu concreet kennis en expertise gedeeld op het gebied van platformeconomie. Het programma wordt in 2021 voortgezet, waarbij ook bepaald wordt welke meetproblemen in de nabije toekomst extra aandacht zullen krijgen.

Vacatures

In 2017 is het CBS gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden om CBS-cijfers over vacatures uit te splitsen naar meer achtergrondkenmerken op basis van big data. In 2020 is op de innovatiepagina van de website van het CBS van een nieuwe experimentele tabel over vacatures naar beroepsniveau gepubliceerd. In 2021 wordt verder onderzoek gedaan naar publicatiemogelijkheden van andere achtergrondvariabelen zoals regio en vaardigheden. Daarnaast zal ook in het innovatiedeel van het AZW project worden gewerkt aan het onderzoek naar nieuwe databronnen voor vacatures.

Fenomeengerichte thema-overstijgende analyses

Ook in 2021 richt het CBS zich op innovatieve, nieuwe verdiepende fenomeengerichte-thema-overstijgende analyses. Deze innovaties en analyses, vaak met sterk

wetenschappelijke insteek, worden vaak in (nieuwe) samenwerkingsverbanden met universiteiten en andere (wetenschappelijke) instellingen (o.a. NIDI) opgepakt door, al dan niet in een consortium, in te schrijven voor onderzoeksprojecten (calls). Zo wordt in 2021 een project voor het opzetten van een nieuwe historische data-infrastructuur (HISDAT) gestart. Er zal een koppeling worden gemaakt tussen de (klein)kinderen van de onderzoekspersonen uit de Historische Steekproef Nederland (0,5% steekproef uit de bevolkingsregisters van alle kinderen geboren 1850-1922) en vanaf 2022 komen deze gegevens beschikbaar voor externe onderzoekers via de remote access-faciliteit van het CBS. Inhoudelijke experts vanuit het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschap (IISG/KNAW) werken mee aan het project.

3.4 Innovatie bij verspreiding van statistieken

Om de statistieken optimaal te verspreiden onder doelgroepen en het algemene publiek maakt het CBS gebruik een intensieve samenwerking met Nederlandse nieuwsmedia. Deze manier van verspreiding heeft een volwassen status bereikt. Het CBS zet dit in 2021 voort.

Naast deze indirecte aanpak gebruikt het CBS eigen kanalen om de doelgroepen direct te bereiken. In 2021 ligt de nadruk op de innovatie van de online communicatiekanalen. Op deze manier komt het CBS tegemoet aan de doelstellingen van het Meerjarenprogramma 2019-2023: het vergroten van de toegankelijkheid tot open data, en sneller de juiste antwoorden geven. De innovatie verloopt via twee lijnen: de Information Dialogue en interactie met eindgebruikers.

Het doel van de in 2019 ingezette Information Dialogue is geautomatiseerde vragen van gebruikers naar feiten en statistiek snel en optimaal te beantwoorden. Hierbij stelt de gebruiker zijn vragen in spreektaal via voice- of keyboardinput direct aan de CBS-systemen. De pilot-applicatie die in 2020 succesvol werd ingezet, leverde nieuwe ontwikkeldoelen op. Deze ontwikkeldoelen werkt het CBS in 2021 verder uit. De mobiele pilot-applicatie kan op dit moment een beperkt aantal datasets via tekstuele en visuele content ontsluiten. Door de ontwikkeling van de Information Dialogue veel breder aan te pakken kan in 2021 meer content via deze innovatieve oplossing aangeboden worden. Met behulp van de inzet van de nieuwe content cijferbank, betere zoektechnologie en een uniforme gebruikersinterface, die op alle kanalen van het CBS beschikbaar komt, wordt de Information Dialogue verder ontwikkeld.

De nieuwe content cijferbank vervangt de bestaande StatLine databank en maakt alle door het CBS gepubliceerde open datasets toegankelijk via online interfaces. De content cijferbank wordt volgens het nieuwe Odata4 (Open Data4 format) ontwikkeld, dat veel meer mogelijkheden biedt voor externe gebruikers.

In 2021 worden eindgebruikers van statistische content in diverse doelgroepen betrokken bij de ontwikkeling van innovatieve producten zoals de Information Dialogue. Dit gebeurt via structurele interactie van de ontwikkelteams met groepen eindgebruikers. Op deze manier verzekert het CBS zich van maximale waardecreatie van de nieuwe ontwikkelingen voor eindgebruikers en een zo efficiënt mogelijk innovatieproces. Er worden testmethoden ontwikkeld, die speciaal zijn ingericht op de specifieke (vaak statistische) onderdelen van de innovaties. De ervaringen van eindgebruikers worden centraal gesteld.

In 2020 is het nieuwe open data kanaal op basis van de nieuw ontwikkelde content cijferbank beschikbaar gekomen. Inmiddels zijn de meest gebruikte Statline tabellen via dit nieuwe open data kanaal te benaderen. In dit nieuwe kanaal zijn diverse gebruikerswensen gerealiseerd en is de overstap gemaakt naar Odata4 formaat. Verder wordt het met dit nieuwe kanaal mogelijk om datasets beschikbaar te stellen die niet voldoen aan het huidige StatLine formaat. Hierdoor wordt het mogelijk om bijvoorbeeld classificaties aan te bieden en om meer gedetailleerde datasets beschikbaar te stellen, zoals regionale gegevens op postcode 6 niveau. In 2021 worden vrijwel alle actieve Statline tabellen via het nieuwe open data kanaal beschikbaar gesteld en vindt een eerste uitbreiding plaats van de datasets die niet via Statline bekeken kunnen worden.

3.5 IT-ontwikkeling

Platformstrategie

Het CBS is voor het maken van statistieken afhankelijk van informatietechnologie. Daarom moet de kwaliteit en continuïteit van de IT-dienstverlening gegarandeerd blijven. De platformstrategie vormt een kader voor de technische invulling en richting van de IT-dienstverlening. Het eerste element van deze platformstrategie is de realisatie geweest van het nieuwe rekencentrum in maart 2020.

De volgende drie platforms van de IT-dienstverlening, die samen de basis vormen voor robuuste, wendbare en schaalbare CBS-diensten, zijn:

- **ICT Werkplek:** In het eerste kwartaal van 2021 rondt het CBS het project Nieuwe werkplek af. In dit project ontwikkelt het CBS een moderne, goed beveiligde en toekomstvaste ICT-werkplek. Deze werkplek zorgt ervoor dat CBS-medewerkers op een efficiënte manier kunnen werken, nu en in de toekomst. Dit project omvat ook de vernieuwing van de remote access-omgeving, waar onderzoekers van buiten het CBS, onder strikte voorwaarden, toegang krijgen tot CBS-data.
- **Applicatieontwikkeling en werkwijze:** Het CBS gebruikt kant-en-klare softwareproducten, maar het ontwikkelt ook zelf maatwerksoftware. Bij het uitrollen van deze maatwerkapplicaties is CloudFoundry gekozen als het nieuwe standaard platform. In 2021 wordt een start gemaakt met het trainen van IT-medewerkers om de overgang van applicaties naar dit platform te kunnen realiseren.
- **Data & Artificial Intelligence:** Onderdeel van het platform Data & Artificial Intelligence is het ontwikkelen van High Performance Computing (HPC)⁹-faciliteiten en bijbehorende diensten. Na onderzoek en experimenten in 2020 is gebleken dat twee van dit soort HPC-omgevingen geschikt zijn voor het CBS. Nadat de platformen gereed voor productie opgeleverd zijn, starten in 2021 opleidingen zodat CBS'ers effectief van de platformen gebruik kunnen maken.

In 2021 wordt ook een plan gemaakt voor een volgende stap, het verder standaardiseren van de analyseomgeving. Hierdoor is het mogelijk om meer handmatige handelingen te automatiseren en de hulpmiddelen voor presentaties te standaardiseren. Naast het standaardiseren is het mogelijk om datagebruikers te laten samenwerken in een beheerde en veilige omgeving.

⁹ High performance computing is geaggregeerde computerkracht waarbij het geheel veel meer is dan de som van een aantal pc's.

Agile transitie

Agile werken en continu verbeteren gaan hand in hand. Het CBS heeft enkele jaren geleden werkenderwijs Agile werken geïntroduceerd bij IT en softwareontwikkeling. Dit houdt in dat gewerkt wordt met vaste teams, waarin medewerkers van de statistische afdeling (“business”) en IT nauw samenwerken. Deze teams doen zowel het beheer als de ontwikkeling van maatwerksoftware. De teams werken in sprints van enkele weken om ervoor te zorgen dat resultaten eerder zichtbaar zijn voor de gebruiker en ingezet kunnen worden in de praktijk. Teams pakken de zaken met de grootste meerwaarde voor de organisatie op. Dit alles gebeurt op basis van gezamenlijke doelen en met een mentaliteit die draait om experimenteren en leren. Door deze werkwijze kunnen medewerkers beter omgaan met hoge werkdruk en is er openheid over waar de teams mee bezig zijn. In 2021 voert het CBS een aantal verbeteringen in de agile werkwijze door. Dit gaat vooral om het verbeteren van de kwaliteit van werken door trainingen en een van-elkaar-leren aanpak.

4. Strategische samenwerking

4.1 Algemeen

Samenwerking tussen overheden, wetenschap en bedrijfsleven is cruciaal om de complexe maatschappelijke opgaven van deze tijd aan te pakken. Ieder vanuit zijn eigen rol en expertise. Het CBS onderkent dat en heeft ook in 2021 samenwerking en partnerschap tot speerpunt gesteld. Soms om innovatie te stimuleren, soms om datagedreven werken te bevorderen, soms op maatschappelijke thema's en soms vanuit de relatie. Maar altijd met als doel om gezamenlijk stappen te zetten op het gebied van toekomstbestendige, relevante en onafhankelijke statistiek.

4.2 Kennisinstituten

In 2021 wordt de samenwerking tussen het CBS en het SCP, Centraal Planbureau (CPB), TNO en het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu (RIVM) voortgezet en geïntensiveerd. De samenwerking met deze partijen vindt onder meer plaats bij publicaties, bij steekproeftrekking en bij enquetering. Dit leidt in 2021 tot een aantal nieuwe en herhaalde onderzoeken. Hiermee bewerkstelligen de samenwerkingspartners een doelmatige inzet van publieke middelen. De onderzoeksterreinen van het CBS, SCP, CPB, RIVM en TNO overlappen immers deels. Daarnaast bestaan er lacunes in de informatievoorziening die met de samenwerking kunnen worden voorkomen. Verder kan de samenwerking de eenduidigheid van cijfers bevorderen.

De samenwerking met het SCP gaat over het sociaal en cultureel terrein, met CPB wordt vooral gezamenlijk gewerkt aan inkomen gerelateerde onderwerpen en met TNO wordt onder meer intensief samengewerkt rondom arbeid(smarkt)-gerelateerde thema's.

Met het RIVM kijkt het CBS naar onder andere gezondheid en leefstijlonderzoek. Onderzocht wordt of transactiedata van supermarkten benut kunnen worden voor onderzoek naar gezondheid en voeding, bijvoorbeeld door na te gaan of er meer producten worden verkocht met een lager zoutgehalte. In 2020 is in goede samenwerking met RIVM een versnelling van de publicatie van de doodsoorzakenstatistiek gerealiseerd, inclusief cijfers over vastgestelde en vermoedelijke sterfte aan COVID-19. De samenwerking met RIVM wordt in 2021, daar waar dit meerwaarde biedt, verder verbreed en verdiept, met name op het gebied van COVID-19.

Vanuit het thema bevolking wordt intensief samengewerkt met het PBL, vooral op het gebied van (regionale) bevolkingsprognoses.

4.3 Kadaster

In 2017 sloten het Kadaster en het CBS een strategische alliantie om de bestaande samenwerking te verdiepen, en om de innovatiekracht en waarde voor de gebruikers van beide organisaties te vergroten. Dit heeft geresulteerd in een aantal samen ontwikkelde nieuwe producten, zoals een landelijke monitor leegstand, en informatie over transacties en prijsontwikkelingen van nieuwbouw en commercieel vastgoed. Ook is een stap gemaakt om de open data van beide organisaties te verbinden. In 2021 wordt de alliantie verder verdiept, bijvoorbeeld op het terrein van de energietransitie

en de SDG's. Het streven is om het maatschappelijke debat in gezamenlijkheid met data te ondersteunen.

4.4 De Nederlandsche Bank

Sinds 2017 is de samenwerking tussen het CBS en De Nederlandsche Bank (DNB) geïntensiveerd. Het CBS en DNB produceren nu gezamenlijk de cijfers van de Sectorrekeningen en de Betalingsbalans. Hierdoor sluiten de macro-economische statistieken over de relatie van Nederland met het buitenland volledig op elkaar aan. In 2020 is de stap gezet naar de definitieve verdeling van werkzaamheden tussen het CBS en DNB. Daarbij gaat het om afspraken over de verzameling van data ten behoeve van elkaars statistieken, de onderlinge uitwisseling van data en de eenduidige bewerking daarvan. Als onderdeel van de samenwerking is een gezamenlijk bedrijvenregister voor het coördineren van de benadering van bedrijven en productie van statistieken op basis van het Algemeen Bedrijven Register (ABR) van het CBS opgezet. In 2021 ligt de nadruk op kwaliteitsverbetering en borging van deze nieuwe processen. Ook komt de nadruk te liggen op de opbouw van nieuwe statistische inzichten en producten op basis van nieuwe bronnen. Deze nieuwe bronnen geven dieper inzicht in hypotheek en huishoudens en leningen van bedrijven. De vernieuwing van de internationale richtlijnen, die door de Europese toezichthouders (European Supervisory Authorities (ESA)) worden opgesteld, krijgt ook de nodige aandacht in 2021.

4.5 Politie

Sinds 2019 participeert het CBS in het IAT van de Politie en het Directoraat Generaal Politie en Veiligheidsregio's (DGP&V) van het ministerie van J&V. Het CBS draagt bij aan de uitvoering van thema-analyses, de door IAT opgezette Generieke Monitor en de uitvoering van validaties. Daarnaast wordt samengewerkt op onderwerpen als innovatie en kennisdeling.

Ten behoeve van de Generieke Monitor stelt het CBS in 2021 maandelijks een datalevering samen met daarin kenmerken van slachtoffers en verdachten van misdrijven. Voor de validaties ligt de focus in 2021 op het uitbouwen van de bestaande processen en het verder verbeteren van de kwaliteit van de analyses.

4.6 Statistische bureaus Koninkrijk der Nederlanden

In het kader van het Dutch Caribbean Statistical System (DCSS) wordt bekeken op welke manier de statistische bureaus van de landen van het Koninkrijk der Nederlanden elkaar verder kunnen ondersteunen. Zo wordt er in 2021 gekeken naar mogelijkheden van een verdere harmonisatie van de demografische statistieken op basis van de bevolkingsadministraties (Persoonsinformatievoorziening Nederlandse Antillen en Aruba, PIVA's) op de eilanden.

4.7 Academische samenwerking

De samenwerking met de Universiteit van Maastricht wordt in 2021 gecontinueerd, onder meer in het kader van de CBS leerstoelen "Empirische vraagstukken van Sociale Samenhang" van prof. dr. J.J.G. (Hans) Schmeets, "Arbeidsmarktflexibilisering vanuit

werkgeversperspectief” van prof. dr. W. (Wendy) Smits en “Survey Methodology” van prof. dr. J.A. (Jan) van den Brakel.

Met het Leiden-Delft-Erasmus Centre for BOLD Cities en de Erasmus Universiteit Rotterdam (Erasmus School of Social and Behavioural Sciences) loopt sinds 2018 een samenwerking in het kader van de CBS-leerstoel “Stedelijke statistieken” van prof. dr. M. (Marjolijn) Das. De werkzaamheden voor dit hoogleraarschap en de CBS-onderzoeken liggen in elkaars verlengde of vallen samen en worden in 2021 voortgezet. Het betreft onder andere onderzoek naar sociale netwerken en familienetwerken, onderzoek naar verhuizingen en levenslopen van jongeren met een migratieachtergrond (samenwerking met NIDI) en onderzoek naar verhuizingen van stellen in, naar en uit steden.

Voor het thema managementkwaliteit werkt het CBS samen met de Rijksuniversiteit Groningen. Deze samenwerking wordt in 2021 gecontinueerd, waarbij in 2021 ook de plannen voor de komende vijf jaar worden uitgewerkt.

De samenwerking met de TU Delft wordt vanaf 2021 geïntensiveerd. De huidige samenwerking heeft vooral betrekking op het gebied van de woningmarkt. De Monitor Koopwoningmarkt, die elk kwartaal uitkomt, is hier een voorbeeld van. Hier wordt samenwerking op het gebied van commercieel vastgoed aan toegevoegd. Onderzocht wordt hoe verschillende CBS-indicatoren kwalitatief verbeterd kunnen worden.

In het programma Flexibilisering arbeidsmarkt wordt samen met studenten en promovendi verschillende onderzoeken uitgevoerd als onderdeel van stages, duale trajecten of proefschrifttrajecten. Zo worden er verdiepende artikelen gemaakt in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam, Vrije Universiteit, Universiteit Hasselt en de Universiteit Maastricht over de opkomst van (zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers), loopbanen en beloning van flexibele werknemers en de relatie tussen de inzet van flexibele werknemers en bedrijfssucces.

Regelmatig zijn promovendi van de Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Hasselt en Erasmus Universiteit Rotterdam betrokken als gastonderzoeker binnen projecten over globalisering en waardeketens. De promovendi ontleen daar (een deel van) een proefschrift aan.

De samenwerking met Universiteit Utrecht wordt in 2021 voortgezet met onder meer de CBS-leerstoel “Mixed-mode survey technieken” van prof. dr. J.G. (Barry) Schouten. In het kader van deze leerstoel vinden drie promotieonderzoeken plaats rond doelgroepenbenadering en surveys met sensoren. Binnen de samenwerking valt het Waarneem Innovatienetwerk (WIN) van het CBS en de universiteit, gericht op innovatie van dataverzameling met nieuwe IT-instrumenten.

Met de CBS-leerstoel “Statistiek en Data Science” van bijzonder lector dr. ir. C.A.M. (Kees) van Berkel wordt de samenwerking met Zuyd Hogeschool in 2021 voortgezet. In het kader van deze leerstoel wordt onderzoek gedaan naar het samenstellen van relevante statistische informatie door surveys en andere databronnen te combineren.

De samenwerking met Tilburg University wordt in 2021 voortgezet met onder meer de CBS-leerstoel “Data-integratie” van prof. dr. A.G. (Ton) de Waal. In het kader van deze leerstoel zal onder andere promotie-onderzoek worden uitgevoerd naar correctiemethoden voor selectiviteit in databestanden.

Met de Vrije Universiteit Amsterdam wordt de samenwerking gecontinueerd en geïntensiveerd door een strategisch onderzoeksprogramma en de leerstoel

“Methodologie van administratieve en nieuwe databronnen” van prof. dr. B.F.M (Bart) Bakker.

Om de systeemeigenschappen van de Nederlandse samenleving en economie beter in kaart te brengen en zo het fundament van feiten voor beleid te verdiepen, gaan het CBS en de Universiteit van Amsterdam in 2021 hun samenwerking uitbreiden. Het Institute for Advanced Study (IAS) van de Universiteit van Amsterdam heeft zich afgelopen jaren toegelegd op interdisciplinaire complexiteitswetenschap. Het is de gezamenlijke intentie de kennis en technieken van deze wetenschap in te zetten voor officiële statistiek. Met de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Leiden wordt in dat kader in 2021 gestart met een gezamenlijk vijfjarig project om een ‘digital infrastructure for population scale network analysis’ te ontwikkelen. De lopende samenwerking met de UvA en het ministerie van EZK om complexiteitstheorie toe te passen op het gebied van energietransitie in industrieclusters zet het CBS voort.

De samenwerking met de Technische Universiteit Eindhoven wordt in 2021 gecontinueerd door onder meer de CBS-leerstoelen “Big Data in Official Statistics” van prof. dr. P.J.H. (Piet) Daas en “Quantification of Sustainability” van prof. dr. J.P. (Jan-Pieter) Smits.

4.8 Toerisme-onderzoek

Er is in Nederland behoefte aan data op het gebied van toerisme om daarmee datagedreven beleidsbeslissingen te ondersteunen en de concurrentiekracht van toerismeondernemers te vergroten. Hiertoe is een Landelijke Data Alliantie (LDA) opgericht waarin het ministerie van EZK, Centre of Expertise voor leisure, toerisme & hospitality (Celth), het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC), Kennisnetwerk Destinatie Nederland (KNDNL), Destinatie Marketing Organisaties (DMO's), provincies en het CBS participeren. De partijen trekken gezamenlijk op om tot aanvullende, actuele en volledige data te komen over toerisme. De ambitie van de LDA is om toe te werken naar een meerjarig werkprogramma. Daaraan wordt ook in 2021 gewerkt.

Het CBS werkt naast de LDA ook samen met NBTC en Celth binnen het Data en Development Lab (DDL) aan nieuw data onderzoek op het terrein van toerisme. Via de LDA vinden de kennis en inzichten die uit de DDL voortkomen hun weg naar alle relevante stakeholders.

4.9 Verkeersveiligheid

Het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) heeft als ambitie nul verkeersdoden in 2050, middels een risico-gestuurde aanpak op landelijk, provinciaal en lokaal niveau. De door het ministerie van I&W opgezette Taskforce Verkeersveiligheidsdata geeft aan het SPV vorm. In deze Taskforce wordt door het ministerie nauw samengewerkt met het CBS, Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW), Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV), provincies, gemeentes en diverse andere organisaties. Het CBS is voorzitter van het onderdeel Dataverzameling- en ontsluiting, werkagenda 2). In 2020 is voor de Safety Performance Indicatoren veilige snelheid, veilige wegen en veilige fietsinfrastructuur de databehoeft in beeld gebracht. Het inwinnen van nog ontbrekende data staat voor 2021 op de agenda,

evenals de inzet voor het verbeteren van de (versnipperde) verkeersongevallen- en verkeersdodenregistratie.

Daarnaast hebben het CBS en de SWOV een samenwerkingsovereenkomst ondertekend om te komen tot een nauwere samenwerking in 2021.

4.10 Privacy

In de afgelopen jaren is de data-uitwisseling tussen de verschillende onderdelen van de overheid en tussen overheidspartijen en private partijen fors gegroeid. Het komt echter ook voor dat deze data-uitwisseling niet kan of mag plaats vinden vanwege wettelijke beperkingen of privacy vraagstukken. Privacy Preserving Technologieën maken het mogelijk dat in deze gevallen data-uitwisseling op een veilige manier plaatsvindt. Het CBS participeert ook in 2021 in diverse samenwerkingsverbanden met externe (onderzoeks)instellingen die onderzoek doen naar deze technieken.

4.11 Quantum Computing

In 2020 sloot het CBS zich aan bij de Quantum Innovation Hub Rijk. In dit samenwerkingsverband staat kennisdeling over de ontwikkeling van quantumtechnologie¹⁰ en de toepassing daarvan binnen het rijk centraal. Het CBS heeft baat bij kennis over dit onderwerp. Enerzijds in verband met quantum computing bestendige encryptie voor veilige dataverbindingen. Anderzijds vanwege de quantum computing technologie voor het oplossen van rekenproblemen, waarbij de klassieke IT-technologie tekortschiet. In theorie zijn deze rekenproblemen in het methodologisch onderzoek al aan te wijzen op het moment dat grote databronnen over complexe netwerkstructuren beschikbaar komen. Het CBS zet in 2021 de samenwerking met Quantum Innovation Hub Rijk voort.

¹⁰ Quantumtechnologie is gebaseerd op de natuurwetten die het gedrag van de allerkleinste deeltjes beschrijven. Die pakken anders uit dan de wetten die we gewend zijn: zo kunnen deeltjes op microniveau verschillende waarden tegelijkertijd hebben en zich onder bepaalde voorwaarden gedragen als één – ongeacht hun onderlinge afstand. Deze eigenschappen van de kleinste deeltjes vormen de basis voor drie quantumtoepassingsgebieden, waarvan quantum computing er een is (ECP Platform voor de InformatieSamenleving, 2019).

5. Bedrijfsvoering

5.1 Personeel

Personeelsontwikkeling

Investeren in medewerkers draagt bij aan de groei en innovatie van het CBS. Ontwikkelingen op het gebied van data, IT en techniek, de arbeidsmarkt en samenwerkingen met de omgeving gaan zo snel dat vernieuwing noodzakelijk is. Dat vraagt om medewerkers die innovatie omarmen, graag met elkaar samenwerken en doorzettingsvermogen hebben als het een keer tegenzit. Medewerkers die er met elkaar voor zorgen dat het CBS het innovatieve kennisinstituut blijft dat het is.

In 2020 is een strategisch HR-plan 2020-2025 opgesteld. In dit plan zijn zes strategische thema's opgenomen die de komende jaren aandacht krijgen en tot vernieuwingen leiden:

- **Vooruitstrevend recruitment:** het CBS wil topkandidaten binnenhalen om een toporganisatie te blijven. Dat vraagt om een goede positionering van het CBS op de arbeidsmarkt, een aantrekkelijke werving met een uitdagend selectieproces en een goede introductie. In 2020 is het recruitmentproces verbeterd. In 2021 verfijnt het CBS de selectieprocedure verder en stelt de organisatie een nieuwe corporate story vast als basis voor recruitment en campagnes.
- **Continu leren als standaard:** continue ontwikkeling van medewerkers is belangrijk voor de ontwikkeling en wendbaarheid van het CBS. Formeel en informeel leren moet vanzelfsprekend zijn. Het vaststellen van een norm voor het aantal uren dat medewerkers jaarlijks aan ontwikkeling besteden, draagt daaraan bij. De CBS Academy ondersteunt in 2021 medewerkers en leidinggevendenden bij hun verdere ontwikkeling met onder andere een toolkit voor loopbaangesprekken en een passend curriculum.
- **CBS-brede managementontwikkeling en opvolging:** goed functionerend en goed opgeleid management is cruciaal voor het functioneren van het CBS. Managementontwikkeling stelt het CBS in staat om bijvoorbeeld een prettige en uitdagende werkomgeving te organiseren – ook in een nieuwe hybride situatie, waarin personeel zowel thuis als op kantoor (samen)werkt. In 2021 ligt de focus op het CBS-breed sturen op ontwikkeling en benoemingen in de (potentiële) managementgroep en op opvolgingsplanning. Voor alle niveaus van managers stelt het CBS een (modulair) ontwikkelprogramma vast.
- **Fit voor de toekomst door mobiliteit:** goede medewerkers aantrekken is belangrijk, goede mensen behouden en met plezier aan het werk hebben is nog belangrijker. Het CBS heeft een ambitie voor mobiliteit van medewerkers in de organisatie. Een belangrijke randvoorwaarde voor mobiliteit is transparantie op taken, verantwoordelijkheden en competenties in de vorm van een actueel functiehuis. In 2021 gaat het CBS dit nader onderzoeken.
- **Vitaliteit:** de gemiddelde leeftijd van de CBS'er ligt op ongeveer 50 jaar. De fysieke en geestelijke gezondheid van de medewerkers bepalen het ziekteverzuim. De komende jaren wil het CBS structureel meer aandacht geven aan de werkomstandigheden van zijn medewerkers – zeker nu een meer hybride manier van thuis en op kantoor werken zich lijkt af te tekenen. Belangrijk daarbij is het ondersteunen en ontwikkelen van de eigen verantwoordelijkheid van de

medewerker voor zijn of haar gezondheid. In 2021 richt het CBS zich op het vergroten van eigen regie bij managers en medewerkers. Dit leidt in de verzuimaanpak tot een verschuiving van controle en curatie naar preventie.

- **Uitstroom als kans:** de komende jaren wil het CBS vernieuwen en gaat deskundigheid verloren vanwege uitstroom. Daarom gaat het CBS uitwerken op welke wijze de organisatie strategische instroom kan organiseren. Ook wil het CBS op een goede en effectieve wijze afscheid nemen van medewerkers. Het CBS werkt dit thema in een latere fase van de planperiode 2020-2025 uit.

Participatiewet

In 2021 wordt vervolg gegeven aan de uitvoering van de Participatiewet door de mogelijkheden te verkennen om het aantal werkzame personen op basis van deze wet uit te breiden. De Participatiewet beoogt mensen aan een baan te helpen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben, door te focussen op hun talenten en te kijken waar deze van toegevoegde waarde kunnen zijn, in plaats van te focussen op hun tekortkomingen.

Nieuwe werkomgeving

Het CBS zit anno 2021 midden in de beoogde huurperiode van de gebouwen in Den Haag en Heerlen en een aantal fysieke onderdelen zijn aan vervanging toe, zoals de vloerbedekking. Daarnaast heeft ruim tien jaar gebruik geleerd dat de huidige inrichting in bepaalde opzichten niet optimaal is, met name de verdeling van drukte en concentratie. Verder zullen de ervaringen tijdens de coronacrisis naar alle waarschijnlijkheid leiden tot meer thuiswerken en relatief meer overleg op kantoor. Dat vraagt een andere inzet van IT-middelen. Ook voor IT-middelen bevindt het CBS zich in een vervangingsperiode. Dit heeft in 2020 geleid tot het starten van het programma 'Nieuwe werkomgeving' om zowel de fysieke als de IT-werkomgeving aan te passen. De nieuwe CBS-werkomgeving zal in fasen, op een *agile* wijze, in de periode tot en met 2023 worden geïmplementeerd. In 2021 zal eerste fase in uitvoering gaan die bestaat uit het verbouwen van -in beide vestigingen- één verdieping.

5.2 Maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering

In 2020 heeft het CBS stappen gezet om te komen tot een Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)-raamwerk, waarbinnen de lopende initiatieven worden ondergebracht. Met dit kader wil het CBS beter laten zien waar de organisatie naar streeft en waarover het CBS verslag legt. Hiervoor inventariseert het CBS uitgebreid en systematisch wat de organisatie al doet op het gebied van MVO en welke verbeterpunten er zijn. Het CBS kan op die manier in 2021 een beleid opstellen dat niet alleen gebaseerd is op de ambitie en het belang van het CBS, maar vooral ook op wat de maatschappij van het CBS als publieke organisatie verwacht. Naast het opzetten van een integraal MVO-kader breidt het CBS bestaande initiatieven op dit gebied verder uit. Deze zijn in drie pijlers onder te verdelen.

Werknemer

In de toekomst, ook na het coronatijdperk, is een combinatie van thuis en op kantoor werken de norm. In 2020 is een taskforce, bestaande uit een groep medewerkers van verschillende disciplines, gestart met een onderzoek naar de voorwaarden om voor langere tijd grotendeels vanuit huis te kunnen werken. De taskforce kijkt naar aanvullende maatregelen die daarvoor nodig zijn en let daarbij nadrukkelijk op sociaalpsychologische en groepsdynamische aspecten. Als een combinatie van thuis en op kantoor werken de norm is, zijn motivatie en sociale cohesie nog meer van groot belang. In 2021 geeft het CBS invulling aan de uitkomsten van het onderzoek.

In navolging op het Nationaal Preventieakkoord van de Rijksoverheid ontmoedigt het CBS roken. Voor de inpandige rookruimte in de vestiging in Den Haag komt een summiere (buiten)faciliteit in de plaats. Tevens zoekt het CBS naar andere mogelijkheden om het stoppen met roken aan te moedigen.

Milieu

In 2020 is de nieuwe audit voor de Energy Efficiency Directive (EED)¹¹ gehouden. De daaruit volgende adviezen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar worden uitgevoerd. Het uitvoeren van de periodieke Energy Performance of Building Directive (EPBD)¹² audit vindt in 2021 plaats. Deze audit richt zich vooral op de energietechnische prestaties van klimaatinstallaties. Ook deze audit heeft als doel om energie te besparen.

De in 2019 geplaatste bijenvolken in beide vestigingen hebben voor honing gezorgd. In 2021 wordt dit initiatief voortgezet en communiceert het CBS intensiever over de biodiversiteit en het planten van inheemse (lokale) veldbloemen rondom de gebouwen.

Vanaf 2021 gebruikt het CBS een duurzamere envelop voor uitgaande post. Deze envelop is door het gebruik van minder milieubelastend papier, lijm en inkt een verbetering. Een proef met een aangepast font voor (intern) printen zorgt voor een besparing van inkt en beperking van milieubelasting. Deze proef vindt in 2021 eerst plaats voor intern drukwerk en later mogelijk voor uitgaande post.

In de reguliere bedrijfsvoering krijgt het toepassen van hergebruik van grondstoffen en producten steeds meer aandacht. In dit kader vindt in 2021 de renovatie van bestaande bureaustoelen plaats en zal bij nieuwe aanschaf gebruikgemaakt worden van circulaire bureaustoelen. Daarnaast vindt een proef plaats om bestaande bekertjes bij de drankenautomaten in een aparte afvoerstroom om te laten zetten naar toiletpapier.

Om de CO₂-uitstoot van dienstreizen per vliegtuig te compenseren, heeft het CBS een contract met de Climate Neutral Group afgesloten. De uitkomsten uit het onderhandelingsakkoord met de vakbonden geven ook meer mogelijkheden op het gebied van het verduurzamen van woon-werkverkeer. In 2021 onderzoekt het CBS hoe de organisatie het fietsen van en naar kantoor kan aanmoedigen en het gebruik van de auto kan ontmoedigen.

¹¹ Energy Efficiency Directive, Europese richtlijn om te komen tot een doelstelling van 20% minder energieverbruik in 2020.

¹² Energy Performance of Building Directive, Europese richtlijn die voorschrijft dat gebruikers eens in de 5 jaar de klimaatsystemen (koeling en warmtepompen) moeten laten keuren met als doel energie te besparen in de bebouwde omgeving.

Maatschappij

Om bij te dragen aan een meer inclusieve maatschappij zet het CBS de taskforce participatie in 2021 voort. Vanuit het idee van de Participatiewet creëert de taskforce functies voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Decentraal gereserveerde budgetten worden centraal georganiseerd. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om extern advies te verkrijgen en dat te gebruiken om functies te creëren. In 2021 geeft het CBS uitvoering aan de ambitie om tien interne reguliere functies en vier functies bij externe onderhoudspartijen in te vullen door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Bij de selectie van leveranciers kijkt het CBS naar bedrijven die hoog scoren op het terrein van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en in het bijzonder duurzaamheid. Het invullen van de paragraaf 'social return'¹³ bij aanbestedingen gebeurt steeds vaker. Het CBS breidt deze koers in 2021 verder uit.

5.3 Informatiebeveiliging, kwaliteitszorg en gedragscodes

Informatiebeveiliging

Het interne toezicht op de bescherming van persoons- en bedrijfsgegevens wordt in de eerste plaats uitgeoefend door het lijnmanagement. Daarnaast zijn een functionaris voor de gegevensbescherming (FG) en een chief information security officer (CISO) aangesteld.

De toezichthoudende taken van de FG vloeien onder meer voort uit de Europese verordening op het gebied van gegevensbescherming (Algemene Verordening Gegevensbescherming, AVG) en de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-wet). De FG bewaakt de naleving van de AVG. CBS-medewerkers moeten het gebruik van persoonsgegevens vooraf melden bij de FG. Deze verricht de noodzakelijke controles en plaatst de melding in het meldingenregister van het CBS. De CISO is verantwoordelijk voor het opstellen, bijstellen, vernieuwen en herzien van het informatiebeveiligingsbeleid, inclusief controle op de werking en naleving van dit beleid.

Op het gebied van privacybescherming en informatiebeveiliging zijn twee doelstellingen bepaald. Door blijvend aantoonbaar te voldoen aan ISO 27001 laat het CBS zien op het terrein van informatiebeveiliging in control te zijn. Daarmee voldoet het CBS ook aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en aan het European Statistical System (ESS) IT security framework. Daarnaast wil het CBS blijvend aantoonbaar 'geheel privacy proof' zijn. Daarmee wordt gewaarborgd dat het CBS blijft voldoen aan de hoogste eisen op het gebied van privacybescherming.

Het CBS stelt microdata beschikbaar waarmee externe onderzoekers onder strikte voorwaarden zelf statistisch onderzoek kunnen doen. Microdata zijn koppelbare gepseudonimiseerde data op persoons-, bedrijfs- en adresniveau. Mede door de groeiende technologische mogelijkheden en de revolutie in dataverzameling en data-analyse stijgt het gebruik van microdata sterk. Tegelijkertijd zijn de eisen op het gebied van privacy en informatieveiligheid strenger geworden. Naar aanleiding van de resultaten van de risicoanalyse die het CBS in 2020 heeft laten uitvoeren door externe experts, zal het CBS het beleid voor toegang tot microdata in 2021 aanpassen.

¹³ Het doel van social return is om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt terug te laten keren op de arbeidsmarkt.

Kwaliteitszorg

Om de kwaliteit van de cijfers op het juiste niveau te houden, zet het CBS het beleid om (meet)fouten, bijstellingen en revisies te verkleinen voort. Daarbij maakt het CBS gebruik van de internationaal best aangeschreven methodologie en nieuwe technische mogelijkheden. Om de kans op fouten te minimaliseren worden handmatige bewerkingen van data zo veel mogelijk geautomatiseerd.

Het CBS-managementsysteem is gericht op continue verbetering op basis van risicoanalyse en de zogeheten *Plan-Do-Check-Act*-cyclus. Het doel is om continu te leren van dingen die goed gaan en te voorkomen dat fouten nogmaals worden gemaakt. Gebruikerservaringen nemen bij de check-fase een belangrijke plaats in. Het CBS kijkt hierbij niet alleen naar de eigen processen en de eigen procesketen. De keten binnen het CBS maakt immers veelal deel uit van een langere keten die zich buiten het CBS uitstrekt. Het CBS blijft aandacht besteden aan integratie en afstemming met de externe ketenpartners, leveranciers en gebruikers.

Door de managementprincipes van Lean Six Sigma en Lean Operational Management toe te passen wordt de aandacht voor kwaliteit en efficiency gecombineerd. Met de ISO9001-certificering wordt de kwaliteit van alle processen geborgd. Als onderdeel van de bij ISO horende *Plan-Do-Check-Act*-cyclus worden interne inhoudelijke audits op processen uitgevoerd.

Ook op andere terreinen wordt de kwaliteit van de CBS-cijfers tegen het licht gehouden. Voor een aantal statistiekprocessen vindt externe validatie plaats. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het bepalen van het overheidstekort als percentage van het bruto binnenlands product. Iedere twee jaar vindt een zogenoemde *dialogue visit* plaats, waarbij de Europese Commissie methoden, proces, revisiebeleid et cetera beoordeelt. Dit bezoek is onderdeel van de afspraken binnen de Europese Unie in het kader van het stabiliteits- en groeipact om de stabiliteit van de Europese Monetaire Unie te handhaven. Daarnaast controleert de Europese Commissie doorlopend het bruto nationaal inkomen.

Eurostat vraagt jaarlijks om verschillende kwaliteitsrapportages over Europees verplichte statistieken. Deze kwaliteitsrapportages bevatten voor een groot aantal variabelen informatie over compleetheid (relevantie), nauwkeurigheid, betrouwbaarheid, tijdigheid, toegankelijkheid, duidelijkheid, samenhang en vergelijkbaarheid. Ook bevatten de kwaliteitsrapporten informatie over revisiebeleid, metadata, publicatie van methoden en bronnen, en de lengte en samenstelling van de tijdreeksen. Het CBS streeft ernaar voor alle statistieken inzicht te geven in de nauwkeurigheid van cijfers.

Gedragcodes

Het CBS onderschrijft de Praktijkcode voor Europese statistieken (*European Statistics Code of Practice*) en brengt deze in de praktijk. De Praktijkcode heeft tot doel om het publiek vertrouwen in de statistische autoriteiten en de Europese statistieken te waarborgen. De code beschrijft daartoe hoe Europese statistieken in overeenstemming met de beginselen van professionele onafhankelijkheid, onpartijdigheid, objectiviteit, betrouwbaarheid, statistische geheimhouding, kosteneffectiviteit en de statistische praktijk moeten worden ontwikkeld, geproduceerd en verspreid. In 2017 heeft de Europese praktijkcode een revisie ondergaan, waarbij toegang tot nieuwe

databronnen, moderne productiemethoden en innovatie nadrukkelijk zijn meegenomen. In 2021 start een nieuwe ronde van intensieve monitoring van de principes van deze Europese praktijkcode, de zogenoemde *peer review*. Alle nationale statistische autoriteiten van de EU en Europese vrijhandelsassociatie (EFTA) en Eurostat zelf zullen eerst een uitgebreid *self assessment* doen, waarna een internationaal team van peer reviewers de statistische bureaus bezoekt. Het peer review team zal het CBS in 2021 gedurende een week bezoeken en toetsen of de principes van de Code goed worden nageleefd. Dit doen ze door het CBS management, gebruikers en andere stakeholders te interviewen aan de hand van de resultaten van de self assessment. De peer review resulteert in een openbaar rapport met aanbevelingen.

In de CBS-gedragscode is uitgewerkt hoe de beginselen onpartijdigheid, betrouwbaarheid, relevantie, efficiency, statistische geheimhouding en transparantie van belang zijn voor de maatschappij als geheel, voor de gebruikers van statistieken, voor de partijen die informatie aan het CBS verstrekken die de basis van de statistieken vormt en voor de CBS-medewerkers zelf.

Conform het bestuursreglement van het CBS is het beleid inzake integriteit vastgelegd in een Integriteitscode. Het CBS bevordert dat medewerkers zonder gevaar voor hun rechtspositie kunnen rapporteren over vermeende onregelmatigheid of schending van gedragscodes en wet -en regelgeving. Ook beschikt het CBS over een externe en een interne klachtenregeling.

Het CBS voert aanvullende statistische diensten uit die door externe partijen gefinancierd worden. Dit betreft voor het overgrote deel overheidsinstellingen en daarbinnen met name de Rijksoverheid en de Europese Commissie/Eurostat. Per 1 juli 2020 zijn de Beleidsregel taakuitoefening CBS (BR), die regelt wat het CBS mag doen voor overheden, en de Regel werkzaamheden derden CBS (ministeriële regeling (MR)), die regelt wat het CBS mag doen voor private partijen, in werking getreden. Dit houdt voor het CBS in dat op een aantal punten anders of bewuster gewerkt moet worden en dat het CBS sommige werkzaamheden niet langer mag uitvoeren. Om de BR en de MR toe te passen zijn diverse checks and balances ingevoerd. Het CBS heeft een Competitive Neutrality Officer (CNO) benoemd, die een intermediaire rol vervult voor overheid en bedrijfsleven in de toepassing van deze regels. Binnen het CBS is de CNO het eerste aanspreekpunt voor de beoordeling van binnenkomende verzoeken voor aanvullende statische diensten en voor advisering bij de juiste toepassing van de regelingen. Het CBS heeft een klachtenregeling en er is een klachtencommissie met externe leden ingesteld. In 2020 heeft de minister van EZK een lid van de raad van advies benoemd met kennis van mededingingsvraagstukken. In het jaarverslag wordt over de toepassing van de BR en MR gerapporteerd.

5.4 Prestatie-indicatoren

De prestatie-indicatoren van het CBS hebben een functie als (extern) verantwoordingsinstrument en als (intern) sturingshulpmiddel. Alle indicatoren samen geven een beeld van de prestaties van het CBS, zowel op het gebied van de kerntaken als van de bedrijfsvoering. Met de ingang van het nieuwe meerjarenprogramma 2019-2023 is in 2019 de nieuwe set van prestatie-indicatoren in gebruik genomen, met ambitieuze streefwaarden. In bijlage A van dit jaarplan zijn de prestatie-indicatoren opgenomen.

Vermindering regeldruk

Een van de prestatie-indicatoren van het CBS betreft de vermindering van de regeldruk. De bestaande registraties waar het CBS de basisgegevens voor de statistieken zoveel mogelijk uit haalt, zijn niet altijd toereikend. Daardoor blijft een aanvullende uitvraag bij personen of bedrijven noodzakelijk. Dit gebeurt op zo'n manier dat de regeldruk voor ondernemingen en instellingen zo laag mogelijk is. De aandacht voor regeldruk kent vier hoofdthema's voor de komende jaren:

1. Aandacht voor merkbare verbeteringen voor bedrijven met een relatief hoge CBS-regeldruk;
2. Implementatie van een nieuw handhavingsbeleid om voldoende respons binnen te krijgen, zodat de uitvraag bij bedrijven verder verminderd kan worden;
3. Het verder verbeteren van de communicatie en het vergroten van de doelgroepgerichte benadering inclusief dialoog met bedrijven. Dit gebeurt onder andere door bedrijven meer te informeren over actuele en voor hen relevante informatie van het CBS;
4. Aandacht voor efficiëntere uitvraag en in totaal lagere (feitelijke en ervaren) regeldruk voor de BV-Nederland. Dit kan een breder domein omvatten dan alleen de CBS-uitvraag. Het CBS werkt hierbij samen met vertegenwoordigers van bedrijven.

Een voorbeeld van het verlagen van de regeldruk betreft de bevordering van het gebruik van digitale gegevens uit financiële administraties van bedrijven. Samen met andere overheden en organisaties uit de markt heeft het CBS het Referentie Grootboek Schema (RGS) ontwikkeld. Vanuit het CBS wordt het samenwerkingsverband geleid om RGS te onderhouden en het gebruik hiervan te bevorderen. RGS zorgt voor standaardisatie en maakt het mogelijk om financiële administraties te koppelen aan de vragenlijsten van het CBS. Zo hebben ondernemers en intermediairs minder werk aan het invullen van CBS-vragenlijsten en wordt de administratieve lastendruk verlaagd. In 2019 wezen twee pilots uit dat deze nieuwe aanpak op basis van RGS kansrijk is. In 2020 is deze aanpak verder uitgewerkt en zijn technische voorzieningen gerealiseerd bekostigd door het ministerie van BZK. In 2021 begint het CBS met het aanbieden van een gedeeltelijk automatisch ingevulde vragenlijst. Hierbij richt het CBS zich met name op bedrijven en intermediairs die het RGS al in de administratie geïmplementeerd hebben.

6. Governance

De raad van advies van het CBS adviseert de Directeur-Generaal gevraagd en ongevraagd over de uitvoering van zijn taken en bevoegdheden. De raad van advies adviseert de Directeur-Generaal in ieder geval over:

- Het meerjarenprogramma en het werkprogramma van het CBS;
- De wijze waarop de nauwkeurigheid en de volledigheid van de van overheidswege openbaar te maken statistieken kunnen worden bevorderd, zodat deze voorzien in de behoeften van praktijk, beleid en wetenschap;
- De bedrijfsvoering van het CBS en een efficiënte besteding van middelen.

Wanneer de positie van Directeur-Generaal vacant komt, stelt de raad van advies een profielschets op, selecteert de raad van advies kandidaten op basis van een procedure die transparant is en uitsluitend gebaseerd op professionele criteria, en doet de raad van advies aan de minister een aanbeveling.

Om een advies voor te bereiden kan de raad van advies commissies vormen, waarvan ook anderen dan leden van de raad van advies deel uit kunnen maken. Adviezen worden door de raad van advies vastgesteld. De adviescommissies worden voorgezeten door een lid van de raad van advies. De raad van advies stelt in elk geval de volgende adviescommissies in:

- Een auditcomité bereidt de adviezen aan de Directeur-Generaal voor over de bedrijfsvoering, inclusief de financiële verslaglegging en het risicomanagementbeleid;
- Een commissie ICT bereidt de adviezen aan de Directeur-Generaal voor over de strategie, het beleid en de implementatie daarvan op het gebied van informatiebescherming en ICT;
- Een programmaraad bereidt de adviezen aan de Directeur-Generaal voor op het gebied van het meerjarenprogramma, het werkprogramma en het bevorderen van de nauwkeurigheid en volledigheid van de statistiekvoorziening.

De samenstelling van de raad van advies/programmaraad is eind 2020:

Dr. G. (Gerrit) Zalm (voorzitter raad van advies)

Dr. F.J.H. (Henk) Don

J. (Johan) van Hall RA RE (plaatsvervangend voorzitter raad van advies, voorzitter commissie ICT)

A.M.A.E. (Anne-Marie) Rakhorst

Prof. dr. mr. F. (Frans) van der Wel RA (voorzitter auditcomité)

Prof. dr. E.A. (Liesbet) van Zoonen

Prof. dr. S. (Steven) Brakman (programmaraad)

Leden van het auditcomité zijn:

Prof. dr. mr. F. (Frans) van der Wel RA (voorzitter)

Mr. C.M. (Charlotte) Insinger MBA

Drs. P.J.C.M. (Peter) van den Berg

De commissie ICT wordt gevormd door:

J. (Johan) van Hall RA RE (voorzitter)

Dr. E. (Emanuele) Baldacci

Prof. dr. B. (Bibi) van den Berg
Dr. M. (Martijn) Dekker
Prof. Dr. D. (Diego) Kuonen
Ir. F.K. (Karel) van Lambalgen
Prof. dr. B. (Barbara) Ubaldi

Per 1 januari 2021 eindigt de wettelijke zittingstermijn van de heer Van der Wel. De minister van EZK heeft mevrouw Insinger per 1 januari 2021 benoemd tot lid van de raad van advies. Zij is vanaf dat moment tevens voorzitter van het audit comité. Per 1 januari 2021 is dr. E. (Ellen) van Schoten RA benoemd als lid van het audit comité.

Advies jaarplan en begroting

De raad van advies heeft positief geadviseerd over het jaarplan 2021 en de begroting 2021. De adviezen zijn voorbereid door het auditcomité, de programmaraad en de commissie ICT.

7. Begroting 2021

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan een overzicht van de gebudgetteerde opbrengsten en kosten en een toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen hierin.

7.2 Uitgangspunten begroting 2021

Algemene uitgangspunten

CBS heeft ook in 2021 te maken met een krimpend budget als gevolg van de taakstelling Rutte I (structureel: € 37,3 miljoen) en de taakstelling Lenteakkoord (structureel: € 4,4 miljoen). Daarnaast is het budget met € 14,9 miljoen gedaald als gevolg van de taakstelling Rutte II. Deze taakstellingen zijn in de begroting van 2021 verwerkt.

Overige specifieke uitgangspunten

- De personele kosten zijn gebudgetteerd tegen de gemiddelde loonkosten. Voor de begroting 2021 zijn de loonkosten met 2% geïndexeerd ten opzichte van de loonkosten die gebruikt zijn voor de begroting 2020. Voor 2021 wordt een aanvullende loon- en prijscompensatie van € 3 miljoen geraamd. Dit bedrag is afgestemd met het ministerie van EZK. De exacte omvang is pas bij Voorjaarsnota 2021 (mei 2021) bekend.
- Kosten en een budgettaire bijdrage voor nieuwe EU-verplichtingen in 2021 zijn meegenomen in deze begroting. Van de bijdrage is een deel reeds toegezegd, een ander deel is nog onderhanden bij het ministerie van EZK.
- Voor omvangrijke cruciale CBS-brede projecten die in lijn zijn met de strategische prioriteiten, is € 4 miljoen aan kosten gereserveerd in de strategische reserve. Dit is met name bedoeld voor het verdere uitrollen van projecten die bijdragen aan de rol van het CBS als dataknooppunt voor de overheid, voor verdere innovatie (nieuwe databronnen, artificial intelligence), en voor IT.
- In deze begroting is rekening gehouden met de effecten van de COVID19-crisis in 2021. Dit betreft hogere IT-kosten en hogere personele kosten dan in de begroting van 2020. Anderzijds zal er naar verwachting minder gereisd worden, waardoor de reis- en verblijfskosten lager uitvallen dan in de begroting van 2020. Vanwege de COVID19-crisis waren in 2020 de veldonderzoeken van medio maart tot 1 september uitgesteld of geannuleerd, en heeft het CBS niet gehandhaafd bij bedrijven die niet of niet tijdig aan hun statistiekverplichting hebben voldaan. In deze begroting wordt verondersteld dat zowel huis-aan-huisenquêteering als handhaving in 2021 gecontinueerd kunnen blijven.

7.3 Begroting 2021

De CBS-begroting 2021 wordt hierna weergegeven:

Tabel 1: begroting 2021

Bedragen in duizenden euro's	Begroting 2021	Prognose 2020 Q3	Begroting 2020	Realisatie 2019
Omzet EZK	158.240	153.287	152.187	149.391
Aanvullende statistische diensten	35.781	33.711	34.385	33.512
Gefinancierde niet-verplichte statistieken	4.853	5.106	5.447	4.289
Remote Access	3.000	3.000	3.000	3.203
Blaise	3.672	3.810	3.600	3.637
Handhaving	750	400	700	950
TOTAAL BEDRIJFSOPBRENGSTEN	206.296	199.314	199.319	194.982
Personele lasten	158.695	155.369	154.534	147.406
Extern personeel	8.279	8.372	7.798	9.293
Huisvesting	10.482	10.092	10.249	10.434
Bureaunkosten	4.262	3.950	4.501	3.796
Automatiseringskosten	8.703	8.073	7.442	8.601
Totaal reis- en verblijfskosten	2.597	991	3.621	3.916
Totaal advieskosten	1.570	1.781	1.518	2.092
Overige bedrijfslasten	4.138	4.089	3.957	3.532
Afschrijvingen	4.413	2.911	3.049	2.591
BEDRIJFSLASTEN	203.139	195.628	196.669	191.661
Resultaat voor mutatie voorzieningen	3.157	3.686	2.650	3.321
Voorzieningen WW/boventalligheid/knelpunten	-1.500	-1.000	-1.500	-1.085
Mutatie reservering vakantiedagen	-500	-3.000	-500	-1.498
Voorzieningen en reserveringen	-2.000	-4.000	-2.000	-2.583
TOTAAL RESULTAAT	1.157	-314	650	738
EIGEN VERMOGEN	-2.468	-3.625	-2.661	-3.311

7.4 Toelichting begroting 2021

Voor 2021 wordt een positief resultaat van € 1,2 miljoen begroot. Het eigen vermogen stijgt hierdoor naar € 2,4 miljoen negatief ultimo 2021. Conform het financieel meerjarencader stijgt het eigen vermogen, maar blijft het nog wel negatief. CBS heeft de toestemming van het ministerie van EZK gekregen om maximaal een negatief eigen vermogen van circa € 5 miljoen te begroten. Aan het einde van de MJP-periode 2019-2023 dient het eigen vermogen weer positief te zijn.

OPBRENGSTEN

Omzet Ministerie EZK (€ 158,2 miljoen)

Bijdrage EZK bedragen in duizenden euro's	Begroting 2021
Begrotingsbrief EZK	154.210
Loon- en prijscompensatie 2021 (raming)	3.000
EU tranche 2021 (nog onderhanden)	1.030
TOTAAL OPBRENGST EZK	158.240

Onder de omzet van het ministerie van EZK zijn de in 2021 te ontvangen gelden ten behoeve van de uitvoering van het werkprogramma opgenomen. Hierin is de totale

taakstelling Rutte I (totaal € 37,2 miljoen), de taakstelling naar aanleiding van het Lenteakkoord (€ 4,4 miljoen) en de taakstelling Rutte II (programma: € 7 miljoen, efficiency op personeel: € 4 miljoen, efficiency op materieel: € 1,9 miljoen) verwerkt. Verder heeft het CBS ter versterking van het eigen vermogen in 2017 een additionele bijdrage van € 12 miljoen ontvangen met de afspraak dat de EZK-bijdrage voor de duur van zes jaar (van 2021 tot en met 2016) met € 2 miljoen per jaar wordt verlaagd. Dit is ook in deze begroting verwerkt. In de begroting 2021 wordt verder rekening gehouden met de door het ministerie van EZK toegekende claims voor nieuwe EU-statistieken met ingang van 2021. Voor 2021 is een bijdrage van € 154.210k beschikbaar gesteld.

Naast de reeds beschikbaar gestelde bijdrage zijn in deze begroting nog een aantal stelposten opgenomen.

Voor 2021 wordt een loon- en prijscompensatie van € 3 miljoen geraamd, rekening houdend met een indexatie van 2%. De raming is met het ministerie van EZK afgestemd. De exacte omvang is pas bij Voorjaarnota 2021 (mei 2021) bekend. Over een aantal ingediende claims is nog geen toezegging door het ministerie van EZK gedaan in afwachting van een mogelijke subsidie vanuit de EU voor de uitvoering van deze statistieken. In deze begroting wordt er vanuit gegaan dat hiervoor financiering beschikbaar komt vanuit het ministerie van EZK.

Aanvullende statistische diensten (€ 35,8 miljoen)

Hieronder vallen alle extern gefinancierde opdrachten, opbrengsten uit hoofde van het beschikbaar stellen van data en projecten Eurostat.

In de volgende staat wordt een specificatie gegeven van de omvang van de opbrengsten per type partij die de diensten bekostigt.

Aanvullende statistische diensten per soort opdrachtgever x €(1000)	2021	2020	
	Begroot	Begroot	Prognose
Overheid en overheidsgerelateerd	30.281	28.865	27.812
Statistische bureaus buitenland	2.500	1.840	2.528
Europese Commissie en Eurostat	2.500	2.760	2.528
Private partijen	500	920	843
Eindtotaal	35.781	34.385	33.711

De toename van de opbrengsten ten opzichte van de prognose 2020 doet zich met name voor bij dataverzameling doordat een aantal veldonderzoeken in 2020 zijn uitgesteld of geannuleerd vanwege de COVID19-crisis.

Gefinancierde niet-verplichte statistieken (€ 4,9 miljoen)

Dit betreffen de niet-verplichte statistieken die voorheen uit het vaste budget van het ministerie van EZK werden gefinancierd en met ingang van 2017 rechtstreeks door de gebruikende departementen worden betaald.

De afname van de opbrengsten ten opzichte van 2020 heeft met name te maken met het vijfjaarlijkse budgetonderzoek dat in 2020 is uitgevoerd.

Remote access (€ 3 miljoen)

Dit betreffen de opbrengsten voor het beschikbaar stellen van microdata aan onderzoeksinstellingen. De verwachte opbrengsten (€ 3 miljoen) zijn in lijn met die in het voorgaand jaar.

Blaise (€ 3,7 miljoen)

Dit betreffen de vergoedingen voor verstrekte Blaise licenties. De opbrengsten (€ 3,7 miljoen) zijn in lijn met die in het voorgaand jaar.

Handhaving (€ 0,7 miljoen)

Dit betreffen opbrengsten uit boetes en dwangsommen voor bedrijven die hun responsverplichting niet nakomen.

BEDRIJFSLASTEN

Personele kosten (€ 158,7 miljoen)

De personele kosten zijn gebaseerd op de verwachte gemiddelde loonkosten voor 2021, rekening houdend met de gemiddelde bezetting van 1.780 vte in 2021, waarbij uitgegaan wordt van een efficiency van 2% ten opzichte van 2020. In de gemiddelde loonkosten is rekening gehouden met een loonkostenstijging van 2%. Tevens wordt rekening gehouden met meerkosten vanwege thuiswerken als gevolg van COVID19 in 2021. De bezetting is in lijn met de huidige bezetting in 2020. Enerzijds is er een daling in de bezetting als gevolg van de taakstellingen en anderzijds stijgt de bezetting door een toename van de aanvullende statistische diensten.

Extern personeel (€ 8,3 miljoen)

In de begroting is rekening gehouden met inhuur voor bestuurlijke prioriteiten met name (procesvernieuwing en IT-projecten) (€ 2,0 miljoen), inzet van uitzendkrachten ten behoeve van dataverzameling (€ 2,8 miljoen) en inhuur op niet bezette formatieplaatsen (€ 3,5 miljoen). De kosten zijn in lijn met vorig jaar.

Materiële kosten (totaal € 36,2 miljoen)

Huisvesting (€ 10,5 miljoen)

In de huisvestingskosten zijn naast de huur ook de kosten voor energie en gebouw-gerelateerde kosten zoals bewaking, schoonmaak en exploitatie van het bedrijfsrestaurant, opgenomen. De huisvestingskosten zijn ietwat gestegen door prijsindexering.

Bureaunkosten (€ 4,3 miljoen)

De bureaunkosten hebben betrekking op telecommunicatie, porti, uitbesteed drukwerk voor publicatie en kosten bibliotheek. De kosten zijn in lijn met de kosten in 2020.

Automatiseringskosten (€ 8,7 miljoen)

Dit betreffen kosten voor uitbesteed beheer, onderhoud hardware en licenties. De kosten zijn hoger dan in het voorgaand jaar door extra benodigde software als gevolg van IT-vernieuwingen, extra IT-kosten vanwege COVID-19, kosten voor security en verdere indexering.

Reis- en verblijfskosten (€ 2,6 miljoen)

De reis- en verblijfskosten bestaan uit kosten voor het woon-werkverkeer en de kosten voor dienstreizen. In de begroting is rekening gehouden met een uitloop van de COVID19-crisis. Daarom zijn de begrote reis- en verblijfskosten lager dan in de begroting 2020, maar hoger dan de verwachte kosten in 2020. Tegenover de minderkosten voor reis- en verblijfskosten staan hogere personele kosten als gevolg van het langer moeten thuiswerken.

Advieskosten (€ 1,6 miljoen)

De advieskosten bestaan onder andere uit juridisch advies, fiscaal advies, jaarlijkse accountantskosten, kosten samenwerking met universiteiten en IT-advies. De kosten zijn in lijn met die in het voorgaande jaar.

Overige materiële kosten (€ 4,1 miljoen)

De overige kosten bestaan uit projectgebonden kosten, kosten voor inkoop statistisch grondmateriaal en huur zalen. De kosten zijn in lijn met 2020.

Afschrijvingskosten (€ 4,4 miljoen)

In deze begroting is rekening gehouden met vervangingsinvesteringen in het gebouw (€ 2 miljoen), investeringen in IT-middelen (€ 2 miljoen) en investeringen in nieuwe IT-werkplekken en laptops. (€ 3,6 miljoen).

De afschrijvingskosten bestaan met name uit afschrijvingen op cascomodificaties, verbouwingen en meubilair (€ 1,2 miljoen), afschrijvingen op IT-middelen (€ 2,7 miljoen) en afschrijvingen op de nieuwe werkplekken (€ 0,5 miljoen).

De afschrijvingskosten zullen stijgen ten opzichte van 2020 als gevolg van in 2021 hogere afschrijvingslasten van het nieuwe rekencentrum (hierop wordt afgeschreven sinds de ingebruikname per 1 april 2020) en de in 2021 geraamde vervanging van de fysieke IT-werkplekken en andere IT-middelen.

Reservering kosten boventalligheid/WW-voorzieningen/knelpunten (€ 1,5 miljoen)

Ook zonder reorganisatie kan er sprake zijn van een niet-vrijwillige beëindiging van de arbeidsrelatie met het CBS. Dit betreft met name ontslagtrajecten en expiratie van tijdelijke aanstellingen. Deze kunnen leiden tot wettelijke en bovenwettelijke uitkeringen bij werkloosheid. Aangezien CBS eigen risicodragers is, wordt voor de te verwachten uitkeringen centraal een voorziening gevormd. Om de overbezetting als gevolg van de taakstelling verder af te bouwen zijn afspraken met medewerkers gemaakt. De afspraken met de betreffende medewerkers hebben de vorm van

uitgesteld ontslag en kennen een bepaalde looptijd tot aan het beëindigen van het dienstverband met het CBS. In totaal wordt in 2021 een kostenpost van € 0,5 miljoen verwacht.

Daarnaast wordt een voorziening voor mogelijke financiële knelpunten van € 1 miljoen gevormd. Deze wordt gevormd voor mogelijke meerkosten in 2021 als bijvoorbeeld opdrachten voor veldwerk niet doorgaan vanwege een verdere uitloop van de COVID19-epidemie in 2021 of wanneer het CBS in 2021 niet voldoende loon- en prijscompensatie ontvangt in verhouding tot de gestegen loonkosten.

Mutatie reservering vakantiedagen (€ 0,5 miljoen)

In de begroting wordt uitgegaan van een verdere toename van de reservering voor openstaande verlofuren in 2021 ten opzichte van de reservering ultimo 2020. Er wordt een verdere toename van € 0,5 miljoen geschat. Dit is gebaseerd op de gemiddelde toename van het aantal verlofdagen in de afgelopen jaren exclusief het jaar 2020 aangezien dit vanwege COVID19 een niet-gemiddeld jaar betreft. Dit blijft een grove aanname met de nodige onzekerheid over de uiteindelijke omvang.

7.5 Financieel meerjarenbeeld

Medio 2017 is duidelijkheid gekomen over de Rutte II taakstelling. Ter versterking van het eigen vermogen van het CBS, heeft CBS in 2017 van het ministerie van EZK een additionele bijdrage van € 12 miljoen ontvangen. Deze bijdrage van € 12 miljoen is gerelateerd aan het restant van de taakstelling Rutte II, te weten € 4 miljoen in 2016, € 2 miljoen in 2017, € 4 miljoen in 2018 en € 2 miljoen in 2019. Na 2019 dient het CBS het restant van de taakstelling Rutte II zelf op te vangen binnen de begroting. Daarnaast wordt van 2021 tot en met 2026 de EZK-bijdrage aan het CBS tijdelijk voor de duur van 6 jaar met € 2 miljoen verlaagd. In het Regeerakkoord Rutte III is geen nieuwe taakstelling aan het CBS opgelegd.

In de volgende staat is het meerjarenbeeld van het eigen vermogen weergegeven.

Eigen vermogen x 1 mln	2019	2020	2021	2022	2023
Eigen vermogen per 1-1	-4,0	-3,3	-3,6	-2,4	-1,2
Resultaat boekjaar	0,7	-0,3	1,2	1,2	1,2
Eigen vermogen per 31-12	-3,3	-3,6	-2,4	-1,2	0,0

Het CBS heeft schriftelijk toestemming gekregen van het ministerie van EZK om tot het met het einde van de nieuwe MJP-periode 2019-2023 een licht negatief eigen vermogen te begroten, tot maximaal circa € 5 miljoen. Aan het einde van de nieuwe MJP-periode dient het eigen vermogen weer positief te zijn.

Ondanks het verwachte negatieve eigen vermogen, zal de liquiditeit op basis van de huidige inschattingen naar verwachting positief blijven. Aanvullend heeft CBS nog een extra kredietfaciliteit van € 10 miljoen.

7.6 Risicoparagraaf

Het CBS heeft een 20-tal CBS-risico's geïdentificeerd en geanalyseerd. Op basis van deze risicoanalyse vragen de volgende risico's extra aandacht:

- Continuïteit IT-infrastructuur en beperkt budget voor IT;
- Optreden van een crisissituatie;
- Krimp budget van het ministerie van EZK;
- Vermindering omvang aanvullende statistische diensten;
- Incidenten productie-omgeving;
- Adequaate personeelsbestand;
- Informatiebeveiliging en integriteit.

In relatie tot deze risicoanalyse, kent deze begroting de volgende financiële risico's:

- 1) In de begroting wordt verondersteld dat cao-loonstijgingen en pensioenpremiestijgingen in 2021 en verder volledig worden gecompenseerd door het ministerie van EZK. Onvolledige compensatie van cao-loonstijgingen, pensioenkosten of prijsstijgingen kunnen niet zonder gevolgen voor het statistiekprogramma worden opgevangen. Wanneer dit risico zich voordoet, zal het CBS in overleg treden met het ministerie van EZK om te komen tot passende oplossingen.
- 2) Het basisbudget biedt in beperkte mate ruimte voor belangrijke aanpassingen en innovaties van het ICT-landschap. Dit vergt een scherpe afweging van kosten en baten bij ICT-investeringen. Noodzakelijkerwijs worden belangrijke investeringen op dit gebied vooruit geschoven, in scope verkleind of de start vertraagd. Dit brengt risico's met zich mee ten aanzien van de continuïteit van de statistiekproductie en de kosten van beheer van deze systemen. Daarnaast worden hierdoor de mogelijkheden tot fundamentele vernieuwing van het statistisch proces op basis van nieuw beschikbaar gekomen technologie sterk beperkt. Deze risico's kunnen zoveel mogelijk worden gemitigeerd door het nemen van procesmaatregelen en zorg te dragen voor een goede monitoring van de performance van systemen. Het CBS stelt op centraal niveau zorgvuldig prioriteiten vast waarbij investeringen voorrang krijgen die noodzakelijk zijn voor de bedrijfszekerheid van de statistische processen en beheersing van de risico's of een belangrijke bijdrage leveren aan de te realiseren efficiency en/of vernieuwing. Daarnaast wordt gewerkt met scrum- en agile-technieken om een zo hoog mogelijk rendement te verkrijgen uit de ingezette capaciteit.
- 3) Het CBS genereert in 2021 naar verwachting voor ruim € 40 miljoen aan opbrengsten uit aanvullende statistische diensten. Indien deze opbrengsten teruglopen (bijvoorbeeld naar aanleiding van de nieuwe BR en MR (zie paragraaf 5.3), of wanneer opdrachten voor veldwerk niet doorgaan vanwege een verdere uitloop van de COVID19-epidemie in 2021) blijven de vaste personele lasten doorlopen, hetgeen financiële consequenties kan hebben. In de werkafspraken tussen CBS en het ministerie van EZK is ten aanzien van het risico van aanvullende statistische diensten afgesproken dat bij een substantiële vermindering van aanvullende statistische diensten het ministerie medeverantwoordelijk is voor het opvangen van de verliezen. Hierbij geldt dat er sprake moet zijn van een substantieel probleem dat veroorzaakt wordt door exogene omstandigheden en niet door beleidsbeslissingen die het CBS geïnitieerd heeft. Bovendien moet het CBS de gevolgen redelijkerwijs niet zelf kunnen dragen.

- 4) Onzekerheid is er over de mogelijke effecten van de coronacrisis in 2021. De verwachting is dat de verlofschuld in 2020 fors oploopt doordat in 2020 veel minder verlofuren zijn opgenomen in vergelijking met voorgaande jaren. Als er in 2021 een inhaalslag komt van het opnemen van verlofdagen, is er minder productiecapaciteit beschikbaar.

Vanwege bovengenoemde risico's is een voorziening voor knelpunten voor een bedrag van € 1 miljoen gevormd ter dekking van mogelijke financiële tegenvallers.

.

Bijlage A. Prestatie-indicatoren

PI nr.	Aandachtsgebied	Definitie	Streefwaarde 2021
1.1	Tevredenheid van de gebruiker/opdrachtgever over het aanvullend statistisch onderzoek	Gemiddelde van rapportcijfers die gebruikers/opdrachtgevers geven na afloop van de levering van het aanvullend statistisch onderzoek	Groter dan of gelijk aan 8,0
1.2	Tevredenheid van onderzoekers over microdataservices	Gemiddelde van rapportcijfers die onderzoekers geven over microdataservices (remote access)	Groter dan of gelijk aan 7,8
2.1	Gebruik van open data	Aantal unieke gebruikers van StatLine open data webservices (voor gebruik via apps en voor bulkgebruik)	Groter dan of gelijk aan 400k per kwartaal
2.2	Gebruik van StatLine	Aantal unieke bezoekers StatLine	Groter dan of gelijk aan 250k per maand
2.3	Gebruik van website	Aantal unieke bezoekers website	Groter dan of gelijk aan 400k per maand
2.4	Gebruik in de media (excl sociale media)	Aantal berichten in de media waarin het CBS wordt genoemd	Groter dan of gelijk aan 18k per kwartaal
2.5	Gebruik in de Kamer	Aantal keren dat het CBS in Kamerstukken wordt genoemd	Niet van toepassing
3.1	Punctualiteit van nieuwsberichten	Percentage op de geplande datum gepubliceerde berichten	Groter dan of gelijk aan 99%
3.2	Punctualiteit verplichte leveringen aan Eurostat	Percentage op of voor de voorgeschreven c.q. afgesproken deadline gerealiseerde leveringen van EU-verplichtingen aan Eurostat.	Groter dan of gelijk aan 99%
4.1	Afwijking voorlopige en definitieve cijfers BBP	Het aantal keer dat de definitieve kwartaalcijfers voor de volumeraming BBP van een jaar meer dan 0,75 procentpunt afwijken van de flash-ramingen	Voor minimaal drie kwartalen van een jaar moet de afwijking kleiner zijn dan 0,75 procentpunt.
5.1	Juistheid van de berichten	Percentage berichten dat is vervangen door een gecorrigeerd bericht.	Kleiner dan of gelijk aan 0,5%

PI nr.	Aandachtsgebied	Definitie	Streefwaarde 2021
5.2	Juistheid van de cijfers op StatLine	Aantal correcties op StatLine	Kleiner dan of gelijk aan 1,5% van het aantal StatLine-leveringen
6.1	Hoogte van de regeldruk	Uitkomst van de jaarlijkse regeldruk zoals gemeten met de overheidsbrede meetwijze	P.M.
7.1	Tevredenheid van de medewerkers	Algemene tevredenheid van CBS-medewerkers met hun werksituatie	Groter dan of gelijk aan 7,3
7.2	Ziekteverzuim	Een verhoudingscijfer dat aangeeft welk percentage van de contracturen van medewerkers niet productief was wegens ziekte binnen de periode waarover wordt gerapporteerd.	Kleiner dan of gelijk aan Verbaannorm minus 0,2% in het betreffende verslagjaar
7.3	Instroom	Aantal medewerkers met nieuwe aanstelling	Groter dan of gelijk aan 5% nieuwe medewerkers per jaar
8.1	Getrouwheid van de jaarrekening	Toestand van het financiële beheer	Financieel beheer op orde blijkend uit een goedkeurende accountantsverklaring
8.2	Doelmatigheid van het CBS	Outputindex / kostenindex	Groter dan of gelijk aan 1,5% doelmatiger dan t-1
8.3	Financiële kerncijfers van het CBS	De conformiteit van de financiële kerncijfers (exploitatieresultaat, stand liquide middelen en eigen vermogen) met de meerjarenbegroting	Een waarde per einde van het boekjaar gelijk aan de meerjarenbegroting of positiever.
9.1	Beschikbaarheid IT-infrastructuur	100% minus 100% (downtijd als gevolg van prioriteit -1-infraverstoringen in de periode / totale 7 x 24 uur timeframe minus geplande serviceweekend tijdbeslag per periode)	Groter dan of gelijk aan 99,7%
9.2	Stabiliteit IT productie	Aantal incidenten met prioriteit 1 of daarbinnen prioriteit 0. Prioriteit 1 (P1) betreft incidenten met hoge impact op de dagelijkse operatie waarbij (bedrijfskritische) systemen, applicaties of grote aantallen mensen geraakt worden, daarbinnen worden incidenten als prioriteit 0 (P0) aangemerkt als het gaat om storingen in het proces van dataverzameling, extern geleverde dienst(en) of kritieke processen/imagobepalende statistieken waarbij sprake is van minimaal één van onderstaande voorwaarden:	Kleiner dan of gelijk aan 50 P1-incidenten per jaar, waarvan niet meer dan 4 P0-incidenten

PI nr.	Aandachtsgebied	Definitie	Streefwaarde 2021
		oplostijd is dusdanig lang dat kritieke timing in het geding komt (deadlines); er is sprake van (potentiële) imagoschade; of betreft een continuïteitsprobleem dat zich kenmerkt door meerdere kortstondige P1-storingen binnen korte periode.	
9.3	Effectiviteit IT-afdeling	Percentage van het aantal meldingen dat binnen de afgesproken tijd is opgelost	Groter dan of gelijk aan 90%
10.1	Innovatieve producten	Aantal innovatieve producten op het gebied van big data op het Innovatieportaal van de CBS-website (bèta-site) in de verslagperiode	Groter dan of gelijk aan 18
11.1	Conformiteit met erkende toetsingskaders	Gecertificeerd voor de toetsingskaders: ja/nee	Antwoord = ja
11.2	Aantal bij de AP gemelde datalekken	Aantal bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) gemelde datalekken	0

Bijlage B. Organisatie per 31 december 2020

Directeur-Generaal

Drs. A. (Angelique) Berg

Plv. Directeur-Generaal/CIO

Dr. A.H. (Bert) Kroese

Hoofddirectie CBS Communicatie en Nieuws

Drs. M.P.M. (Mike) Ackermans

T.J.M. (Thomas) Ruigrok (plv.)

Hoofddirectie Bedrijfsvoering, IT en Methodologie

Drs. W. (Wim) van Nunspeet

Drs. M. (Marijke) Renaud (plv.)

Hoofddirectie Dataverzameling

Ir. J.H. (Jeroen) van Velzen (wnd, plv.)

Hoofddirectie Economie, bedrijven en nationale rekeningen

Drs. M.J.M. (Marleen) Verbruggen

Drs. H.J.C.M. (Hank) Hermans (plv.)

Hoofddirectie Sociaal-economische en ruimtelijke statistieken

Drs. J.C.M. (Hanneke) Imbens

Drs. S. (Sylvia) Kok-de Vries (plv.)

Centrale Beleidsstaf

Mr. drs. S.W.F.H. (Erik) Bruinsma

Chief Information Office

M. (Matjaz) Jug

Blaise

Drs. H.J.A. (Harry) Wijnhoven

Bijlage C. Gebruikersraden

Om de hoofddirecteuren van het CBS te adviseren over specifieke thema's en onderwerpen zijn diverse raden ingesteld. De voorzitters van deze raden vergaderen met de Directeur-Generaal.

Eind 2020 zijn de voorzitters van deze raden:

J.J. (Jan) Meerman	Berichtgeversraad
Drs. E.E. (Eduard) van de Lustgraaf	Gebruikersraad bedrijfseconomische statistieken
Vacant	Communicatieraad
Ir. D. (Debby) Lanser	Gebruikersraad macro-economische statistieken
Prof. dr. P.G.M. (Peter) van der Heijden	Methodology Advisory Board
Dr. M.J. (Michiel) Bijlsma	Gebruikersraad microdata
Dr. V.C.M. (Véronique) Timmerhuis	Gebruikersraad sociale statistieken en statistieken van de leefomgeving

Bijlage D. Wegwijzer

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen. Het CBS stelt de uitkomsten van de onderzoeken zo snel mogelijk op verschillende manieren voor iedereen tegelijkertijd gratis beschikbaar.

CBS-website (www.cbs.nl)

De CBS-website geeft toegang tot resultaten van CBS-onderzoeken en biedt themagerichte informatie over kerncijfers van Nederland. Alle verschenen publicaties staan overzichtelijk gerangschikt op de website en gedetailleerde cijfers zijn te raadplegen via de gratis databank StatLine. Op de website staan ook een actuele publicatiekalender en een productencatalogus.

Daarnaast biedt het CBS nog vier doelgroepenwebsites aan. Kijk hiervoor op:

- www.werkenbijhetCBS.nl;
- www.cbsinuwbuurt.nl;
- www.cbsvooruwbedrijf.nl;
- www.cbs.nl/cbsindeklas.

Naast de website verspreidt het CBS zijn output ook via

- YouTube (<http://www.youtube.com/statistiekcbs>);
- Twitter (<http://www.twitter.com/statistiekcbs>);
- Facebook (<https://www.facebook.com/statistiekcbs>);
- Instagram (<https://www.instagram.com/statistiekcbs>);
- LinkedIn (<https://www.linkedin.com/company/centraal-bureau-voor-de-statistiek/>).

Open data

Sinds 2014 biedt het CBS alle tabellen in StatLine als open data aan in de vorm van datasets (<http://opendata.cbs.nl/dataportaal/portal.html>). Ook is een webapplicatie ontwikkeld die gebruik maakt van Open data en die alle tabellen uit StatLine in grafiek- of kaartvorm laat zien (<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/open-data/StatLine-als-open-data>). De webapplicatie is geoptimaliseerd voor tablets.

Corporate nieuws

CBS Corporate nieuws (<http://www.cbs.nl/corporate>) bevat actuele achtergrondartikelen over onder andere samenwerking met externe partijen, gebruikers en relaties van het CBS, nieuwe producten en diensten, evenementen en internationale ontwikkelingen. Het is de digitale opvolger van het papieren relatiemagazine en bestemd voor de externe relaties van het CBS. De artikelen kunnen eenvoudig gedeeld worden via Facebook, Twitter en LinkedIn.

Innovatieportaal

Op het innovatieportaal (<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/innovatie>) presenteert het CBS zijn diensten en producten in ontwikkeling op het gebied van innovatie.

Infoservice

Het centrale informatiepunt voor algemene vragen over het CBS en zijn producten is te bereiken via telefoon (088) 570 70 70 en infoservice@cbs.nl

European Statistical Data Support

Statistische informatie over Europa die afkomstig is van het Europese statistiekbureau Eurostat is telefonisch op te vragen via (088) 570 70 70 (keuze toets 5) of door middel van infoservice@cbs.nl.

CBS Contact Center

Het centrale informatiepunt voor bedrijven, instellingen en personen bij vragen over CBS-vragenlijsten of ander enquêtemateriaal is te bereiken via telefoon (045) 570 64 00, e-mail: contactcenter@cbs.nl of via het contactformulier op de CBS-website: www.cbs.nl/vooruwbetrijf.

Persdienst

Het centrale informatiepunt voor de media is te bereiken via telefoon (070) 337 44 44 of e-mail: persdienst@cbs.nl.
Meer informatie staat op de CBS-website: www.cbs.nl/nl-nl/over-ons/contact/pers.

Centrum voor Beleidsstatistiek

Het Centrum voor Beleidsstatistiek biedt verschillende diensten aan:

- Het verrichten van aanvullend statistisch onderzoek op beschikbare brongegevens;
- Het adviseren van gebruikers zoals departementen, planbureaus, gemeenten en andere overheidsinstellingen bij het vinden, het gebruik en het opstellen van de benodigde informatie voor beleidsvoorbereiding en de evaluatie daarvan;
- Het toegankelijk maken van microdatabestanden waarmee onderzoekers die door de DG gemachtigd zijn onder strikte beveiligingsvoorwaarden zelf de gewenste analyses kunnen uitvoeren op deze microdatabestanden. Zie voor meer informatie: <https://www.cbs.nl/microdata>

Aan de diensten van het Centrum voor Beleidsstatistiek zijn kosten verbonden. Nadere informatie is verkrijgbaar via telefoon (088) 570 70 70 of via: <https://www.cbs.nl/maatwerk> of maatwerk@cbs.nl of microdata@cbs.nl.